

Hanna Poikela
Pro gradu – tutkielma
Aikuiskasvatustiede
2015

Identiteetin rakentaminen vaihto-opiskelun aikana

Työn nimi: Identiteetin rakentaminen vaihto-opiskelun aikana

Tekijä: Hanna Poikela

Koulutusohjelma/oppiaine: Aikuiskasvatustiede

Työn laji: Pro gradu – tutkielma

Sivumäärä: 62+2

Vuosi: 2015

Tiivistelmä

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkia miten opiskelija rakentaa identiteettiään vaihto-opiskelun aikana. Tavoitteena on tunnistaa ne osa-alueet, jotka osoittautuvat merkittäviksi opiskelijan sosiaalisen identiteetin muodostuksen kannalta sekä ne vaikutukset, joita opiskelijat kokevat vaihto-opiskelulla olleen. Identiteetin rakentumista lähestytään kehitystehtävä- ja elämävaiheteorioiden avulla.

Tutkimuksen aineisto on kerätty keväällä 2011 haastattelemalla Lapin yliopiston opiskelijoita, jotka ovat viettäneet vähintään yhden lukukauden vaihto-opiskelijoina ulkomaisessa yliopistossa. Analyysitapana on teoriaohjaava sisällönanalyysi – tutkimus kuuluu siis laadullisen tutkimustraditioon.

Sosiaalista identiteettiä rakennetaan suhteessa kolmeen eri elämän osa-alueeseen: uuteen ympäristöön, kulttuurien kohtaamiseen ja sosiaalisiin suhteisiin. Uuteen ympäristöön kuuluvat sekä arkielämän uudet tilanteet ja vaatimukset että uusi opiskelumaa ja sen mukanaan tuomat haasteet. Myös kulttuurien kohtaaminen, kulttuurierot ja erilaisuuden kohtaaminen, ovat tärkeä osa opiskelijavaihdon aikaista toimintaympäristöä. Sosiaalisten suhteiden luominen vaihtokohteessa ja niiden ylläpitäminen kotimaahan muodostuvat merkittäväksi tekijäksi sosiaalisen identiteetin muodostuksessa.

Vaihto-opiskelun vaikutukset kiteytyvät henkilökohtaiseen kehittymiseen. Se koostuu koulutukseen liittyvistä vaikutuksista kuten kielitaidon paranemisesta, opintojen etenemisestä ja oman alan parantuneesta tunteesta. Vaihto-opintojen vaikutukset näkyvät opiskelijan henkilökohtaisena kasvuna; itsenäistymisenä, itsetuntemuksen parantumisena ja muutoksen tunnistamisena omassa itsessä. Vaihto-opintojen aikana opiskeli-

joille muodostuu selkeä kansainvälinen suuntautuminen, joka koostuu halusta ja valmiudesta ulkomailla asumiseen, mutta myös oman kulttuurin aiempaa suuremmasta arvostuksesta. Opiskelijat myös oppivat ymmärtämään kulttuurista monimuotoisuutta aiempaa paremmin.

Opiskelija muodostaa identiteettiään vaihto-opintojen aikana toimiessaan uudessa ympäristössä, niin arjen kuin opiskelun maailmassa, ollessaan vastakkain uusien kulttuurien kanssa sekä luodessaan uusia ja ylläpitäessään sekä määritellessään uudelleen vanhoja ihmissuhteita. Kaikilla näillä alueilla opiskelija kokee onnistumisia, epäonnistumisia, haasteita ja ongelmallisia tilanteita ja tarkentaa kuvaa itsestään suhteessa kokemuksiinsa.

Opiskelijan vaihto-opintojen aikaisesta identiteetti-prosessista voidaan löytää viitteitä postmoderniin identiteettiteoriaan. Vaihto-opintojen seurauksena opiskelijat alkavat heijastaa sitä todellisuutta, jossa he vaihto-opintojen aikana elävät liittäen itseensä osia ja palasia ympäröivästä yhteiskunnasta. Identiteetti muuttuu ympäristön mukana ja yksilöt siirtyvät hiljalleen modernista, ehjästä ja vakaasta identiteetistä kohti dynaamista ja jatkuvan muutoksen kohteena olevaa identiteettiä.

Prosessin lopputuloksena on kansainvälinen identiteetti, joka kiteytyy opiskelijan kyvyksi toimia alati muuttuvissa tilanteissa. Siihen liittyy itsenäistyminen ja itsensä parempi tunteminen sekä usko ja luottamus siihen, että pystyy toimimaan ja selviämään elämän eri tilanteissa. Myös maailmankatsomuksen avartuminen ja kyky katsoa maailmaa myös toisten ihmisten näkökulmasta paranee vaihto-opiskelun seurauksena.

Avainsanat: identiteetti, opiskelu ulkomailla, opiskelijavaihto, kehitystehtävä, sisällönanalyysi, haastattelututkimus

Muita tietoja:

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi X

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	2
1 Johdanto	5
2 Korkeakoulutuksen kansainvälistyminen	7
2.1 Eurooppalainen ulottuvuus	7
2.2 Kansainvälisyys suomalaisessa korkeakoulujärjestelmässä	8
2.3 Kansainvälisyys Lapin yliopistossa.....	10
2.4 Vaihto-opiskelun tutkimus	11
3 Identiteetti ja identiteetin muutos	13
3.1 Identiteettitutkimuksen suuntaukset.....	13
3.2 Mahdollisuuksien avartuminen	15
3.3 Varhaisaikuisuuden kehitystehtävät	17
3.4 Elämäkulun siirtymät ja identiteetin muutos.....	20
4 Tutkimuksen ongelma ja toteutus	23
4.1 Tutkimuksen toteutus	23
Metodologia.....	24
Tutkimuksen kohdejoukko ja tutkimusaineiston kerääminen.....	25
4.2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston analyysi	26
5 Sosiaalinen identiteetin muodostuminen ja henkilökohtainen kehittyminen	29
5.1 Identiteetin rakentamisen kategoriat.....	29
Uusi ympäristö.....	31
Sosiaaliset suhteet.....	35
Kulttuurien kohtaaminen.....	37
Yhteenveto.....	38
5.2 Vaihto-opiskelun vaikutukset ja henkilökohtainen kehittyminen.....	39
Koulutukseen liittyvät vaikutukset.....	41
Henkilökohtainen kasvu.....	42
Kansainvälinen suuntautuminen.....	44
Yhteenveto.....	46
6 Kohti kansainvälistä identiteettiä	48

7 Pohdinta	53
Lähteet	58
Liite 1: Haastatteluteemat.....	63
Liite 2: Aineiston luokittelu	64

1 Johdanto

Kansainvälisyys on merkittävä korkeakouluopiskelijoiden arkeen vaikuttava asia, sillä suomalainen korkeakoulujärjestelmä on kansainvälistynyt valtavasti viimeisten vuosikymmenten aikana. Kansainvälistymiskehitykseen käytetään sekä Suomessa, Euroopassa että muualla maailmassa miljoonia euroja eikä tahti näytä hidastumisen merkkejä. Opiskelijoille kansainvälisyys ei ole enää pelkkä mahdollisuus vaan siitä on tullut jo vaatimus tutkinnon suorittamiselle. Tämä näkyy korkeakoulututkinnoissa kaikille pakollisina kansainvälisyyskokonaisuuksina, jotka voidaan suorittaa esimerkiksi tekemällä osa tutkintoon johtavista opinnoista ulkomaisessa korkeakoulussa (Bolognan Prosessi 2010).

Ulkomailla vietetty pitkä opiskelujakso vaikuttaa vääjäämättä nuoren sisäiseen kehitykseen ja identiteetin muodostamiseen. Uudet kokemukset täysin uudessa ympäristössä, vuorovaikutus vieraalla kielellä toisista kulttuureista tulevien ihmisten kanssa ja opiskelu erilaisessa koulutusjärjestelmässä vaikuttavat opiskelijoiden identiteetin kehitykseen. Vaihto-opiskelulla on merkittävä vaikutus yksilön omaan elämään ja se jää helposti huomaamatta kvantitatiivisen tilastotiedon rinnalla.

Pro gradu – tutkielmani tehtävänä on tutkia, miten opiskelija muodostaa identiteettiään ulkomailla suoritetun pitkän opiskelujakson aikana. Lähestyn tehtävää kartoittamalla korkeakoulujärjestelmän kansainvälistymiskehitystä sekä Euroopan että Suomen tasolla. Tarkastelen myös sitä, miten Lapin yliopisto on vastannut kansainvälisyyden vaatimuksiin. Tämän jälkeen esitän kirjallisuuden pohjalta käsityksen identiteetin kehityksestä nuoruudessa ja varhaisaikuisuudessa, josta siirryn tutkielman empiiriseen osuuteen.

Tutkimukseni keskittyy yhtäältä siihen, mitkä sosiaalisen identiteetin muodostuksen osa-alueet muuttuvat vaihto-opiskelun aikana ja toisaalta siihen, millaisia vaikutuksia opiskelijat kokevat vaihdolla olevan. Näiden alaongelmien kautta pyrin lopulta vastaamaan päättökysymykseeni siitä, miten opiskelija rakentaa identiteettiään ulkomailla suoritetun pitkän opiskelujakson aikana.

2 Korkeakoulutuksen kansainvälistyminen

Euroopan tasolla korkeakoulutuksen kansainvälistymiseen panostetaan useilla politiikkaohjelmilla, joilla pyritään lisäämään korkeakoulujen välistä yhteistyötä ja opiskelijoiden liikkuvuutta. Lippulaivana tässä Eurooppalaisessa kehityksessä on Erasmus Plus ohjelma, jonka rahoittamana sadat tuhannet opiskelijat suorittavat vuosittain osan tutkinto-opinnoistaan ulkomaisissa yliopistoissa. Vuosina 2012-2013, Erasmus-ohjelma rahoitti lähes 270 000 opiskelijan vaihto-opinnot toisessa eurooppalaisessa korkeakoulussa (EC, 2014, 4).

Kansainvälistymisen lisääntyminen suomalaisessa korkeakoulujärjestelmässä näkyy selvimmin vaihto-opiskelumäärien nousuna. Suomesta pitkälle ulkomaan opiskelujaksolle suuntaavien korkeakouluopiskelijoiden määrä on kasvanut 2000-luvulla noin 44 % (Garam 2012, 14). Vuonna 2011 Suomesta lähti lähes 10 000 korkeakouluopiskelijaa opiskelemaan ulkomaille. Heistä hiukan yli 5000 opiskeli yliopistossa (Garam 2012, 6). Lapin Yliopiston kohdalla vaihto-opiskeluun hakeutuvien opiskelijoiden määrä kasvoi vuosina 2010–2012 5.2 % ja vuonna 2011 vaihto-opintoihin otti osaa 161 opiskelijaa (Garam 2012, 15).

Ymmärtääksemme kansainvälistymiskehitystä korkeakoulujärjestelmässä paremmin, luon seuraavaksi silmäyksen niihin politiikkaohjelmiin, jotka Euroopan ja Suomen tasolla vaikuttavat korkeakoulujen kansainvälistymiseen. Tuon myös esiin sen, millaisia vaikutuksia niillä on opiskelijoiden arkeen ja miten Lapin yliopiston on vastannut kansainvälistymisen haasteisiin.

2.1 Eurooppalainen ulottuvuus

Kansainvälisyyttä edistetään Euroopan Unionin tasolla monin eri tavoin. Education and Training 2020 on eurooppalaisen koulutusyhteistyön strateginen kehys, joka määrittelee

suuntaviivat eurooppalaiselle koulutusyhteistyölle vuoteen 2020 asti, ja yksi sen pääta-voitteista on elinikäisen oppimisen ja liikkuvuuden toteuttaminen. Liikkuvuuden osalta se tarkoittaa sitä, että ulkomailla vietetty opiskelujakso olisi pikemminkin sääntö kuin poikkeus eurooppalaisten tutkinto-opiskelijoiden korkeakoulututkinnoissa, ja että vuoteen 2020 mennessä kaikilla eurooppalaisilla nuorilla olisi mahdollisuus suorittaa osa opinnoistaan ulkomailla joko oppilasvaihdon tai työharjoittelun muodossa. (Youth on the move 2010.)

Toinen merkittävä eurooppalainen aloite, jolla on suuri vaikutus kansainvälisyyden vaikiinnuttamiseen eurooppalaisissa koulutusjärjestelmissä, on niin kutsuttu Bolognan prosessi. Bolognan prosessi lähti käyntiin eurooppalaisten opetusministereiden yhteisellä julistuksella vuonna 1999. Sen tarkoituksena on tehdä eurooppalaisista korkeakoulujärjestelmistä yhtenäinen, ja yksi merkittävä osa-alue yhtenäisen korkeakoulualan luomisessa on kansainvälisen liikkuvuuden lisääminen eurooppalaisissa yliopistoissa niin henkilökunnan kuin opiskelijoiden kohdalla. (Bolognan Prosessi 2010.)

Lisäksi Bolognan prosessin seurauksena korkeakoulujen koulutusohjelmiin on lisätty niin sanottu eurooppalainen ulottuvuus, joka tarkoittaa käytännössä kieli- ja kulttuuri-koulutuksen lisäämistä sekä kansainvälisen yhteistyön ja verkostoitumisen tiivistämistä korkeakoulujen välillä (Bolognan Prosessi 2010). Euroopan Unioni tukee kansainvälisen liikkuvuuden edistämistä myös useilla eri apurahoilla ja ohjelmilla, joista tunnetuin on Euroopan sisäisiin korkeakouluopiskelijoiden opiskelijavaihtoihin keskittynyt Erasmus Plus ohjelma.

2.2 Kansainvälisyys suomalaisessa korkeakoulujärjestelmässä

Joka neljäs vuosi Suomen Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisee Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman, jossa linjataan koulutuksen suuntaa seuraavalle viidelle vuodelle. Vuonna 2012 julkaistussa kehittämissuunnitelmassa korkeakoulujen vahva kansainvälistyminen nähdään edellytyksenä koulutuksen ja tutkimuksen laadun parantamiselle sekä korkeakoulujen osaamis pohjan vahvistamiselle. Yksi merkittävä kansainvälistymisen väline suomalaisessa korkeakoulujärjestelmässä on opiskelijoiden

liikkuvuusjaksojen lisääminen ja niiden laadullinen parantaminen. (Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma 2012, 49–50.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön laatima korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia vuosille 2009–2015 taas toteaa kansainvälisyyden merkityksen suomalaisessa korkeakoulujärjestelmässä olevan selkeästi kasvamaan päin. Kansainvälisyys nähdään keinona parantaa laatua, osaamisen tasoa, sekä kilpailu- ja innovaatiokykyä. Suomen ei nähdä yksin pystyvän tuottamaan tarvitsemaansa tietoa eikä kansallisten voimavarojen katsota olevan riittäviä. (Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia 2009, 15.)

Kansainvälisen liikkuvuuden etuna nähdään mahdollisuus päästä nauttimaan oman alan huippujen opetuksesta ja tutkimuksesta. Ulkomaan jaksojen hyväksi puoliksi tunnustetaan myös uusien ideoiden ja uuden osaamisen syntyminen. Myös oman koulutusjärjestelmän parantamiseen ja kriittiseen tarkkailuun odotetaan eväitä ulkomailta. Kansainvälisen liikkuvuuden yksilökohtaisiin hyviin puoliin Opetus- ja kulttuuriministeriö lukee verkostoitumismahdollisuudet, henkisen pääoman kasvun sekä kyvyn ymmärtää muita kulttuureja entistä paremmin. (Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia 2009, 17.)

Kansainvälisyyden merkityksen lisääntymisestä Suomessa kielii myös rahoituksen merkittävä lisääminen kansainvälisen liikkuvuuden edistämiseksi. Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia allokoii 30 miljoonaa euroa vuosien 2010–2015 määräaikaiseen liikkuvuuden rahoitusohjelmaan. Suomen valtion vuotuista Fulbright centerin avustusta lisätään 50 % vuodesta 2010 lähtien ja tämän lisäksi First – vaihto-ohjelma Suomen ja Venäjän välistä opiskelijavaihtoa varten saa lisärahoitusta puoli miljoonaa euroa. Myös North-South-South – ohjelman rahoitusta tullaan lisäämään seuraavalla ohjelmakaudella. (Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia 2009, 24-33.)

On selvää, että sekä Euroopan Unioni että Suomen valtio ovat lisäämässä sekä kansainvälisyyden painoarvoa korkeakouluopinnoissa että sen käytännön turvaamista erilaisin rahoitusinstrumentein. Etenkin pakollinen kansainvälinen ulottuvuus, joka sisällytetään jokaiseen suomalaiseen korkeakoulututkintoon, on konkreettinen muutos jokaisen korkeakouluopiskelijan opintoja ajatellen. Se voisi tulevaisuudessa merkitä jopa pakollisen vaihto-opintojakson sisällyttämistä korkeakoulututkintoihin.

2.3 Kansainvälisyys Lapin yliopistossa

Lapin Yliopisto on vastannut kansainvälisyyden vaatimukseen lisäämällä vieraskielisten kurssien määrää suomenkielisissä tutkinnoissa sekä kehittämällä täysin englanninkielisiä maisteriohjelmiä. Niin sanottuun kotikansainvälistymiseen Lapin yliopisto tarjoaa opiskelijoilleen mahdollisuuksia toimia kansainvälisten opiskelijoiden tuutorina sekä ottaa osaa ystäväperhetoimintaan. Vieraisiin kieliin ja kulttuureihin tutustumista kannustetaan Cafe Lingua tapaamisissa, joissa tarjoutuu mahdollisuus päästä kokeilemaan vieraita kieliä natiivien puhujien kanssa. Myös Lapin yliopiston ylioppilaskunta, Erasmus Student Network Lapland sekä ainejärjestöjen kansainvälinen toiminta ovat avoimena opiskelijoille, jotka ovat kiinnostuneita kansainvälistymisestä. (Kansainvälisty Lapin Yliopistossa 2014.)

Kotikansainvälistymisen lisäksi Lapin yliopiston opiskelijoille on tarjolla myös useita vaihto-ohjelmia, joiden kautta voi hakeutua suorittamaan osan tutkinnosta ulkomailla. Erasmus Plus tarjoaa mahdollisuuden hakeutua vaihto-opintoihin muihin eurooppalaisiin yliopistoihin. Nordlys ja Nordplus sekä North2North tarjoavat opiskelumahdollisuuksia pohjoisissa korkeakouluissa. First – vaihto-ohjelma taas keskittyy opiskelijoiden liikkuvuuteen venäläisissä yliopistoissa; Arkangelissa, Murmanskissa, Apatiiteilla ja Pietarin alueella. (Lapin yliopiston vaihto-ohjelmat.)

Tarjolla on myös useita kahdenvälisiä opiskelijavaihtosopimuksia, jotka avaavat pääsyn toisille mantereille, esimerkiksi kanadalaisiin, yhdysvaltalaisiin ja japanilaisiin yliopistoihin (Lapin yliopiston vaihto-ohjelmat). Huhtikuussa 2013 Lapin yliopistolla oli tarjota opiskelijoilleen lähes 300 eri vaihtokohdetta yhteensä 40 eri valtiossa (Study Abroad Destinations). Luvut ovat verrattain korkeita ottaen huomioon, että Lapin yliopistossa opiskelee noin 5000 perustutkinto-opiskelijaa.

2.4 Vaihto-opiskelun tutkimus

Vaihto-opintojen tutkiminen on keskittynyt pitkälti kvantitatiivisten mittarien käyttöön laskien vaihtojaksojen pituuksia, saatavilla olevan rahoituksen määrää sekä ulkomailla tehtyjen opintojen hyväksilukua kotiyliopistossa (ks. Garam 2012). Laadullista tutkimusta vaihto-opiskelusta on tehty huomattavasti vähemmän.

Irma Garam on tutkinut suomalaisten vaihto-opiskelijoiden kokemuksia ulkomailla opiskelusta (Garam 2000) sekä ulkomaalaisten vaihto-opiskelijoiden kokemuksia suomalaisissa korkeakouluissa (Garam 2001). Hän on tutkinut myös suomalaisia tutkinto-opiskelijoita ulkomaisissa korkeakouluissa keskittyen sekä näkökulmaan koulutusuran valinnasta että koulutuksen työllistämisaikutuksista (Garam 2003).

Vuonna 2013 Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus (CIMO) käynnisti Global Mindedness kyselytutkimuksen, jonka tarkoituksena on mitata sitä, vaikuttavatko vaihto-opinnot opiskelijoiden tapaan suhtautua erilaisuuden kohtaamiseen (Muuttaako ulkomaanjakso asenteita 2015). Myös Euroopan Komissio on selvittänyt Erasmus vaihdon vaikutuksia liittyen opiskeluun, tietojen ja taitojen karttumiseen sekä työllistymiseen (The Erasmus Impact 2014).

Vaihto-opintoja käsitteleviä Pro gradu tutkielmia on tehty niin ikään useita. Esimerkiksi Parkkonen (2007) on tutkinut sosiaalityön ja psykologian opiskelijoiden kokemuksia kansainvälisestä opiskelijavaihdosta tarkastellen erityisesti vaihto-opintojen vaikutusta ihmissuhdetyössä tärkeiden valmiuksien muodostumiseen. Sagulin (2005) keskittyy Pro gradussaan vaihto-opintoihin kokemuksena, vaihtovuoden aikaisiin tärkeisiin oppimiskokemuksiin sekä tyypillisiin oppimisympäristöihin. Alaluusua ja Mäkinen (1998) käsittelevät vaihto-opiskelukokemuksia opiskelijoiden tarinoiden kautta ja Honkonen (1999) tarkastelee vaihto-opiskelukokemuksia kokemuseräisen oppimisen näkökulmasta.

Identiteetin kehitystä pitkän ulkomailla opiskelun osalta on tutkittu vähän, vaikkakin aiheeseen viitataan useissa tutkimuksissa. Fred Dervin (2008) on tutkinut identiteetin diskursiivista rakentumista ranskalaisten vaihto-opiskelijoiden keskuudessa Suomessa. Dervin analysoi väitöskirjassaan ranskan persoonapronominien *nous* (me) ja *on* (passii-

vinen ääni, joka käännetään suomeksi kontekstista riippuen välillä myös mepersoonapronominina) käyttöä. Dervin katsoo opiskelijoiden vaihto-opiskelun aikana muodostamien identifikaatioiden olevan epävakaita ja lyhytaikaisia. Dervinin ymmärrys identiteetistä pohjaa vahvasti postmoderniin identiteettiteoriaan, jossa identiteetin pysyvyys kyseenalaistetaan.

Matti Taajamo (1999) on tutkinut liseniaatin tutkimuksessaan vaihto-opiskelua ilmiönä. Hän tutki vaihto-opiskelua opiskelijan näkökulmasta keskittyen merkityksiin, joita opiskelijat antavat ulkomailla opiskelulle. Semioottista klusterianalyysiä käyttäen Taajamo muodostaa aineiston pohjalta tyyppikuvaukset vaihto-opiskelijoista. Hän myös rakentaa käsityksen kulttuurisesta kehitystehtävästä ja sivuaa identiteetin kehitystä vaihto-opintojen seurauksena, vaikkei se olekaan tutkimuksen pääasiallinen aihe. Väitöskirjassaan Taajamo (2005) jatkaa kulttuurisen kehitystehtävän muodostamista liittyen ulkomaalaisiin vaihto-opiskelijoihin Suomessa.

Koska vaihto-opiskelun ja identiteetin välistä yhteyttä on tutkittu vähän, keskityn seuraavassa luvussa kuvaamaan identiteetin tutkimusta. Esittelen ensin erilaisia identiteetin tutkimuksen suuntauksia ja tarkastelen sitten syvemmin oman tutkimukseni kannalta merkittävää identiteetin tutkimustraditiota.

3 Identiteetti ja identiteetin muutos

Identiteetti on käsite, jolle on vaikea antaa yksityiskohtaista ja tarkkarajaista määritelmää. Perinteisesti sillä viitataan samuuteen, yksilöllisyyteen, yhtäläisyyteen ja yhtenäisyyteen (Uusi Sivistyssanakirja 1998), mutta eri akateemikkojen määrittelyissä on kuitenkin merkittäviä painotus- ja näkökulma eroja. Identiteetin osa-alueita on niin ikään monia. Puhutaan muun muassa minä-identiteetistä, kollektiivisesta identiteetistä, kulttuuri-identiteetistä, ammatti-identiteetistä, sukupuoli-identiteetistä sekä ryhmäidentiteetistä.

Eri tieteenalojen tutkimus fokuoittuu usein identiteetin eri osa-alueille. Kuten Jussila (1998) huomauttaa nostaessaan esiin käsitteiden määrittelyeroja eri tieteen aloilla, myös identiteetin määrittelemisen on hiukan erilaista psykologiassa kuin esimerkiksi sosiologiassa. Psykologiassa identiteetin ydin nähdään usein jokseenkin muuttumattomana kokonaisuutena, jonka syvin olemus säilyy samankaltaisena läpi elämän. Sosiologiassa se taas nähdään usein väljempänä rakennelmana, joka on alttiimpi muutokselle, uudelleenmäärittelylle ja ympäristön vaikutuksille.

3.1 Identiteettitutkimuksen suuntaukset

Jane Kroger (2007) tunnistaa identiteetin tutkimuksessa viisi päälinjaa, joiden painotukset identiteetin määrittelyssä ovat hiukan toisistaan poikkeavia. *Historiallinen lähestymistapa* näkee identiteetin osana kulloinkin vallalla olevaa historiallista kontekstia; muutokset identiteetissä heijastavat sitä yhteiskuntaa, jossa yksilöt elävät (Kroger, 2007, 12–14). Esimerkiksi Cushman (1990) on tutkinut identiteettiä historiallisesta näkökulmasta keskittyen siihen, miten se on muuttunut 1800-luvulta moderniin aikakauteen tultaessa. Myös Baumeister ja Muraven (1996) ovat tutkineet identiteettiä suhteessa aika-kauteen, jona yksilö elää. He toteavat yhteiskunnan, jossa ihmiset elävät vaikuttavan merkittävästi identiteettiin, jonka yksilö luo. Toisaalta identiteetti ei kuitenkaan ole ai-

noastaan yhteiskunnan tuote vaan yksilö vaikuttaa siihen myös omilla valinnoillaan (Baumeister ja Muraven 1996).

Strukturaalinen lähestymistapa korostaa yksilön sisäisten (egon) rakenteiden olemassa oloa. Sisäiset rakenteet muuttuvat ja kehittyvät ihmisen kasvaessa ja mahdollistavat yksilön paremman ymmärryksen itsestään ja omista kokemuksistaan. Sen sijaan, että ihmisen kasvu koostuisi uuden tiedon lisäämisestä aiemman tiedon päälle, katsotaan, että se prosessi, jossa yksilö luo merkityksiä, muuttuu ajan kuluessa. (Kroger, 2007, 15–22.) Lähestymistapa perustuu pitkälti Jean Piagetin töihin yksilön älyllisestä kehityksestä (ks Piaget, 1972 & 1968).

Narratiivinen identiteetin tutkimus taas katsoo ihmisten muodostavan elämässään tarinoita, narratiiveja, joiden avulla he luovat merkityksiä ja ymmärtävät elämäänsä sekä myös luovat ja muokkaavat identiteettiään (Kroger, 2007, 22–25). Narratiivisen identiteetin keskeisiä tutkijoita on ranskalainen filosofi Paul Ricouer (1991), joka ymmärtää identiteetin ensisijaiseksi välittymismuodoksi kertomuksen. Hän katsoo ihmisen olevan osa kertomiaan tarinoita ja kertomusten kautta esittävän tulkinnan itsen suhteesta maailmaan. Myös McAdams (1996) katsoo kielen olevan tärkeä työkalu identiteetin muodostuksessa ja toteaakin ihmisen rakentavan identiteettiään nimenomaan tarinoiden kautta.

Sosiokulttuurinen lähestymistapa keskittyy siihen, millainen rooli yhteiskunnalla on yksilön identiteettimahdollisuuksien määrittelyssä. Tässä lähestymistavassa sosiaalisten suhteiden ja ympäröivän maailman nähdään vaikuttavan merkittävästi siihen, millaisen identiteetin yksilö muodostaa. (Kroger 2007, 19–22.) Siihen liittyy myös käsitys siitä, että nykymaailmassa yhden, pysyvän identiteetin muodostaminen on vaikeaa, ellei lähes mahdotonta (ks. Gergen, 2000). Aiemmin merkittävät identiteetin muodostusta ohjaavat tekijät kuten luokkayhteiskunta, seksuaaliroolit ja ydinperhe ovat käyneet lävitse merkittävän muutoksen viime vuosikymmeninä eivätkä enää tarjoa helppoja ja itsestään selviä vastauksia identiteetin muodostusproblematiikkaan. Myös yksilön saatavilla olevien mahdollisuuksien nähdään laajentuneen merkittävästi (Ziehe 1991.)

Psykososiaalinen lähestymistapa taas yhdistää ympäristön ja yksilön sisäisen psyykkisen dynamiikan sekä biologian merkityksen yksilön identiteetin kehityksessä (Kroger

2007, 25). Sille on ominaista ihmisen elämän tarkasteleminen kokonaisuutena aina lapsuudesta vanhuuteen. Tämän lähestymistavan edustajia ovat muun muassa Erik Erikson (1968), Daniel J. Levinson (1978, 1997) ja James Marcia (1980).

Oma tutkimukseni sijoittuu sosiokulttuurisen ja psykososiaalisen lähestymistavan väli- maastoon ottaen osaa molempiin diskursseihin, asettumatta täysin kummankaan alle. Sosiokulttuurisen lähestymistavan painottama mahdollisuuksien laajentuminen ja perinteisten identiteettimallien katoaminen on selkeästi nähtävissä yhteiskunnassa. Toisaalta laajenevat mahdollisuudet eivät tarkoita sitä, että ne olisivat reaalisesti saatavilla ilman minkäänlaisia reunaehtoja.

Psykososiaalisen lähestymistavan ansioiksi on laskettava kokonaisvaltainen suhtautuminen ihmisen elämään ja ihmisen kehitykselle ominaisten rajapyykkien tunnistaminen. Yksilön elämä kuvataan kuitenkin helposti etenevän lineaarisesti yhdestä vaiheesta toiseen, jolloin yksilöllisten elämäntilanteiden mukanaan tuomat erot jäävät helposti huomaamatta.

Muodostaakseni käsityksen identiteetin kehityksestä suhteessa edellä kuvattuihin lähestymistapoihin tarkastelen ensin yhteiskunnassa tapahtuneen muutoksen vaikutusta yksilölle avoinna oleviin mahdollisuuksiin ja siirryn sitten kuvaamaan reunaehtoja, jotka kanavoivat yksilön todellisia mahdollisuuksia tehdä valintoja. Päätän teoriaosuuden tarkastelemalla identiteetin muutosta elämän siirtymissä ja lopulta teen yhteenvedon ymmärryksestäni identiteetin kehittymisestä.

3.2 Mahdollisuuksien avartuminen

Gergen (2000) näkee elinympäristömme käyneen läpi merkittävän muutoksen 1900-luvun alusta kiihtyen viimeisten vuosikymmenten aikana. Hän huomauttaa yhteiskunnan laajentuneen valtavasti teknologian kehityksen seurauksena; mielipiteet, näkemykset ja tapahtumat, jotka eivät vielä muutama vuosikymmen sitten olisi tulleet tietoisuutemme, ovat nyt arkipäivää. Rautatiet, autot, posti, puhelin, radio, elokuvat ja julkaisu-

toiminta ovat laajentaneet ihmisten horisontteja 1900-luvun alusta lähtien. (Gergen 2000, 52–53.)

Muutos on jatkunut lentoliikenteen ja henkilökohtaisten tietokoneiden sekä erityisesti Internetin ja sähköpostin yleistymisen myötä. Teknologian laajentuminen on mahdollistanut ihmissuhteiden ylläpidon ympäri maailmaa ja muuttanut ihmisten elämää pysyvästi tuomalla päivittäiseen elämäämme elementtejä kaukaisistakin kulttuureista ja ihmisistä. Asiat, kuten tutustuminen vieraisiin kulttuureihin, uskomusjärjestelmiin ja yhteiskuntiin, joista olisi voitu vain haaveilla vielä muutama vuosikymmen sitten, ovat nyt läsnä jokapäiväisessä elämässämme. (Gergen 2000.)

Samaan aikaan perinteiden merkitys on käynyt läpi suuren muutoksen yhteiskunnassa. Kristinuskoko ei määritä elämää enää yhtä vahvasti kuin ennen ja myös käsityksemme sukupuolirooleista ovat muuttuneet; niistä on tullut nykyään huomattavasti aiempaa monimuotoisempia. Myös auktoriteettiasemien perinteinen kunnioittaminen on vähentynyt ja luokkayhteiskunnan rajat ovat muuttuneet häilyvämmiksi. Ziehe (1991, 17) kutsuu tätä ulkoista yhteiskunnallista muutosta perinteiden murenemiseksi. Hänen mukaansa, näiden muutosten mukana ovat murentuneet myös perinteiset identiteettimallit, joita sosiaaliluokat, tiukat sukupuoliroolit ja mahdollisuuksien rajallisuus toivat aiemmin mukanaan. Helpot, valmiit identiteettimallit, joista yksilö pystyi valitsemaan, ovat kadonneet. (Ziehe 1991.)

Ziehen (1991) mukaan yhteiskunnassa tapahtuneen viimeaikaisen muutoksen seurauksena identiteetin muodostamisesta on tullut nykypäivänä tietoista toimintaa, johon tarvitaan yhä enenevässä määrin sekä energiaa että aikaa. Rajattomalta tuntuvien mahdollisuuksien keskellä ihmiset joutuvat punnitsemaan saatavilla olevia vaihtoehtoja ja tekemään valintoja. Mahdollisuuksia on niin paljon, että kaikkeen ei yksinkertaisesti ole enää aikaa eikä kaikkea ole mahdollista tehdä. Valintojen tekemisestä on tullut nykypäivänä entistä merkittävämpää. (Ziehe 1991, 32). Samalla valintojen vaihtoehtoiskustannukset ovat kasvaneet. Yhden valinnan teko avaa joitakin ovia, mutta myös sulkee toisia. Se vaikuttaa joka tapauksessa saatavilla olevien vaihtoehtojen kirjoon.

Vaihto-opiskelu voidaan nähdä kokemuksena, jonka teknologian nopea leviäminen sekä perinteisten raja-aitojen murtuminen on mahdollistanut. Nuoret ovat vapaampia liikku-

maan ja hankkimaan kokemuksia, joista heidän vanhempansa eivät uskaltaneet edes unelmoida. Yhtäältä näyttäisi siltä, että mahdollisuudet ovat tänä päivänä rajattomat ja että niitä säätelee ainoastaan yksilön oma kiinnostus. Toisaalta, nuoruuden loppuaikaan sekä aikuisuuden alkuun kasautuu useita odotuksia yhteiskunnan suunnalta, mitkä osataan ohjaavat nuoren valintoja ja rajoittavat todellisia mahdollisuuksia. Kysyttäessä nuorilta heidän tulevaisuuden toiveista ja unelmista hallitsevat monet perinteiset tekijät kuten parisuhde, kouluttautuminen ja jälkikasvun hankinta yhä niitä taivaanrantoja, joihin tulevaisuudentoiveita maalailtaan (Kroger 2007, 88).

Ymmärtääksemme identiteetin muodostuksen dynamiikkaa on tarpeen ottaa huomioon sekä viimeaikainen muutos yhteiskunnassa että ne ympäristön asettamat odotukset ja vaatimukset, jotka osuvat kyseiselle ikävaiheelle. Seuraavaksi tarkastelen niitä yhteiskunnan ja ympäristön yksilölle asettamia odotuksia ja vaatimuksia, jotka kanavoivat nuoren valintoja nyky-yhteiskunnassa ja vaikuttavat täten identiteetin kehitykseen.

3.3 Varhaisaikuisuuden kehitystehtävät

Havighurstin (1980) teoria aikuisuuteen kuuluvista kehitystehtävistä pyrkii selittämään miten yhteiskunnan ja läheisten ihmissuhteiden vaatimukset, rajoitukset ja tarpeet muokkaavat yksilön kasvua ja kehitystä. Hän sitoo yhteen ihmisen biologisen kasvun ja ympäristön yksilölle asettamat odotukset, jotka vaikuttavat identiteetin kehitykseen. Yksilö määrittää nuoruudessa itseään suhteessa erilaisiin sosiaalisiin rooleihin, joita yhteiskunta ja ympäristö tarjoavat hänelle ikävaiheesta riippuen. Havighurstin (1980) mukaan kyse on nuoren sopeutumisesta erilaisiin yhteiskunnan luomiin sosiaalisiin odotuksiin ja sen aiheuttamiin paineisiin sekä erilaisiin ongelmiin, joiden kanssa nuori tasapainoilee elämänsä eri vaiheissa. (Kuusinen 1995 311–312.)

Havighurst (1980) on luonut kehitystehtäväteoriansa 1940- ja 1950-luvuilla, mutta se on siitä huolimatta yhä ajankohtainen. Vaikka yksilö sinänsä ei ole vuosien varrella huomattavasti muuttunut, on yhteiskunnassa ja esimerkiksi avioliitto-instituutiossa tapahtunut suuria muutoksia. Kuusinen (1995) on esittänyt Havighurstin (1980) kehitystehtäväteorian ottaen huomioon yhteiskunnallisen ja historiallisen muutoksen teorian luontiajan

ja nykypäivän välillä. Tästä syystä tarkastelen Havighurstin (1980) teoriaa Kuusisen (1995) kautta.

Havighurst (1980) jakaa ihmisen elämänsä kuuteen eri vaiheeseen, joihin kaikkiin liittyy kyseiselle ikävaiheelle ominaisia kehitystehtäviä. Myöhäisnuoruuteen, joka sijoittuu 16 ja 23 ikävuoden väliin, ja varhaisaikuisuuteen (ikävuodet 23–35) kuuluu useita kehitystehtäviä, joiden kautta nuori aikuinen luo omaa identiteettiään. Myöhäisnuoruuden kehitystehtävät painottavat itsenäistymistä ja etäisyyden ottoa vanhemmista. Itsenäisen elämän kynnyksellä nuori pyrkii myös luomaan omaa vanhemmista riippumatonta ideologiaansa. Myös ammatillisten valintojen tekeminen ja parisuhteeseen valmistautuminen ovat ajankohtaisia tehtäviä myöhäisnuoruudessa. (Havighurst 1980, Kuusisen 1995, 313–115 mukaan.)

Varhaisaikuisuuden kehitystehtävät ovat jatkoa myöhäisnuoruudelle. Yksityisen elämänpiiriin osalta merkittäväksi muodostuu elämäkumppanin valinta ja perheen perustaminen sekä yhteisen talouden hoito. Toisaalta myös työelämään hakeutuminen sekä kansalaisvelvollisuuksien omaksuminen ovat osa varhaisaikuisuutta määrittäviä tekijöitä. (Havighurst 1980, Kuusisen 1995, 314 – 316 mukaan.) Havighurst ei listaa identiteetin kehittymistä erilliseksi kehitystehtäväksi vaan katsoo identiteetin muodostuvan eri ikäkausille ajoittuvien kehitystehtävien suorittamisen lomassa.

Taajamo (1999, 65) liittää Havighurstin kehitystehtäviin vielä kulttuurisen kehitystehtävän, jonka hän katsoo vastaavan nykypäivälle ominaisiin monikulttuuristumisen ja kansainvälistymisen haasteisiin. Kulttuurisen kehitystehtävän Taajamo (1999) näkee valtautumisprosessina, jonka kautta opiskelija kykenee ylittämään todellisen kehitystasonsa ja ottamaan potentiaalisia kykyjään käyttöön vaihto-opintojen seurauksena.

Myös Erik Erikson (1968) jakaa ihmisen elämän eri vaiheisiin, joille kaikille on ominaista tietty kehitystehtävä, joka on ihmisen elämässä juuri sinä kyseisenä ajankohtana merkittävin määrittävä tekijä. Erikson katsoo identiteetin muodostamisen olevan erillinen kehitystehtävä, joka ajoittuu nuoruuteen. Tehtävän positiivinen suorittaminen johtaa yhtenäisen identiteetin muodostumiseen, jonka lopputuloksena ihminen kykenee tunnistamaan oman ainutlaatuisuutensa ja löytämään samalla yhtäläisyyksiä itsensä ja muiden väliltä. Epäonnistuminen tässä tehtävässä taas johtaa roolien hajaannukseen, tilaan, jos-

sa nuori ei kykene muodostamaan pysyviä ihmissuhteita, valitsemaan ammattia tai tekemään muita merkittäviä ratkaisuja elämässä.

Kroger (2009) edustaa Eriksonilaista näkemystä identiteetin kehittymisestä. Hän (2009, 88) katsoo nuoren tekevän aikuisuuden kynnyksellä merkittäviä ratkaisuja nimenomaan ammatin valinnan suhteen. Myös puolison valinta, ystävyyssuhteet ja oman elämän rakentaminen ovat merkittäviä myöhäisnuoruuteen kuuluvia asioita. Astuessaan aikuisuuteen nuori rakentaa myös suhdettaan vanhempiinsa ja lapsuuden perheeseensä uudelleen luoden samalla omaa arvomaailmaa. (Kroger 2009, 88-94).

Vaikka Havighurstin näkemys siitä, onko identiteetin muodostaminen itsessään kehitystehtävä vai muodostuuko identiteetti kehitystehtävien suorittamisen lomassa, eroaakin Eriksonin ja Krogerin näkemyksistä, ovat heidän ajatuksensa kuitenkin yhdensuuntaisia sen suhteen, mitkä elämän alueet muodostuvat identiteetin kehityksen kannalta merkittäviksi. Näitä ovat yhtäältä ihmissuhteet, niin romanttisessa mielessä kuin ystävien kesken, mutta myös ammatinvalintaan liittyvät haasteet. Itsenäistyessään nuori myös muotoilee uudelleen suhdetta lapsuuden perheeseensä ja luo omaa maailmankatsomustaan. Taajamo (1999, 2005) lisää perinteisten kehitystehtävien rinnalle vielä kulttuurisen kehitystehtävän, jonka kautta nuori vastaa yhteiskunnan muuttuneisiin haasteisiin kansainvälistymisen ja monikulttuuristumisen osalta.

Myöhäisnuoruuden ja varhaisaikuisuuden kehitystehtävät suuntaavat nuoren identiteetin kehitystä vahvasti. Koulutuksen hankkiminen ja ammatinvalinta sekä toisaalta puolison etsiminen ja mahdollinen perheen perustaminen ovat asioita, jotka kuuluvat kolmatta vuosikymmentä aloittavan nuoren elämään. Ne edustavat sosiaalisia odotuksia, rooleja ja normeja, joita yhteiskunta ja ympäröivät ihmiset kohdistavat nuoreen. Ne ovat toisin sanoen nuoren ulkopuolelta tulevia asioita, jotka määrittävät vahvasti nuoren toimintaa aikuisuuden kynnyksellä. Kuten Nurmi (1995, 265) huomauttaa, nuoren toimintaa myös arvioidaan suhteessa yhteiskunnan ja ympäristön odotuksiin. Tämä asettaa nuorelle paineita suoriutua kyseisistä tehtävistä kunnialla. Se antaa nuorelle myös vahvoja viitteitä siitä, millainen toiminta on hyväksyttävää ja kannustettavaa.

3.4 Elämäkulun siirtymät ja identiteetin muutos

Tarkasteltaessa identiteetin kehittymisen ajankohtaa on selvää, että sen työstäminen on erityisen voimakasta nuoruudessa ja otettaessa ensi askelia aikuisuuteen. Nykyään identiteetin tutkimuksessa painotetaan kuitenkin sitä, että identiteettiä ei saada ”valmiiksi” nuoruudessa vaan sen kehittyminen jatkuu aikuisuuteen (ks. esim. Fadjukov 2007). Levinsonin (1978, 1997) tutkimukset osoittavat elämän etenevän noin 25 vuoden mittaisen päävaiheiden kautta. Nämä vaiheet toistuvat Levinsonin mukaan kaikkien ihmisten elämässä, vaikka niiden sisällä painottuvatkin erilaiset asiat. Päävaiheiden väliset siirtymäjaksot ovat erityisen mielenkiintoisia identiteetin kehityksen kannalta.

Levinson (1978, 1997) on tehnyt laajaa tutkimusta sekä naisten että miesten elämäntavoi-
heista ja pyrkinyt löytämään ihmisen elämäntavoi-
rakennelmia, joiden mukaan yksilön elämä etenee. Laajat haastattelututkimukset keskit-
tyen sekä miehiin (1978) että myöhemmin naisiin (1997) osoittavat elämäntavoi-
tuvan karkeasti ottaen viiteen eri päävaiheeseen: lapsuuteen ja nuoruuteen (ikävuodet 0-
22), varhaisaikuiseen (ikävuodet 17–45), keskiaikuiseen (ikävuodet 40–65) ja
myöhäsaikuiseen (ikävuodet 60–85) sekä myöhäis- ja myöhäsaikuiseen (ikävuodet
85+). Nämä päävaiheet ovat nähtävissä sekä miesten että naisten elämässä, vaikka nii-
den sisällä korostuvatkin usein eri asiat.

Jokaiseen päävaiheeseen sisältyy useita, noin kuuden vuoden mittaisia jaksoja, jotka
ovat tasaisia jaksoja ihmisen elämässä ja joita määrittää yksi tai kaksi merkittävää osa-
tekijää sen hetkessä elämässä (esim. koulutus, vanhemmuuteen kasvu, uraan keskit-
tyminen) muiden ollessa periferiassa. Jakson lähestyessä loppuaan, yksilö alkaa miettiä
elämänsä sisältöä ja suuntaa uudelleen. Lopputuloksena usein jokin osatekijä siirtyy
elämän keskiöstä periferiaan ja jokin toinen astuu sen tilalle. Näitä eri jaksojen välisiä
muutoskausia Levinson kutsuu siirtymävaiheiksi. (Levinson 1978.)

Viiden päävaiheen väliset siirtymävaiheet ovat Levinsonin (1978, 40) mukaan erityisen
voimakkaita ja niitä sävyttää merkittävä elämäntavoi-
tavan uudelleen määrittäminen. Siir-
tymäjaksolle on ominaista askeleen ottaminen vanhasta elämäntavoi-
tavasta uuteen, esimer-
kiksi aikuisuuteen kasvu ja vastuunottaminen itsestä, oman aikuisen minän luominen ja

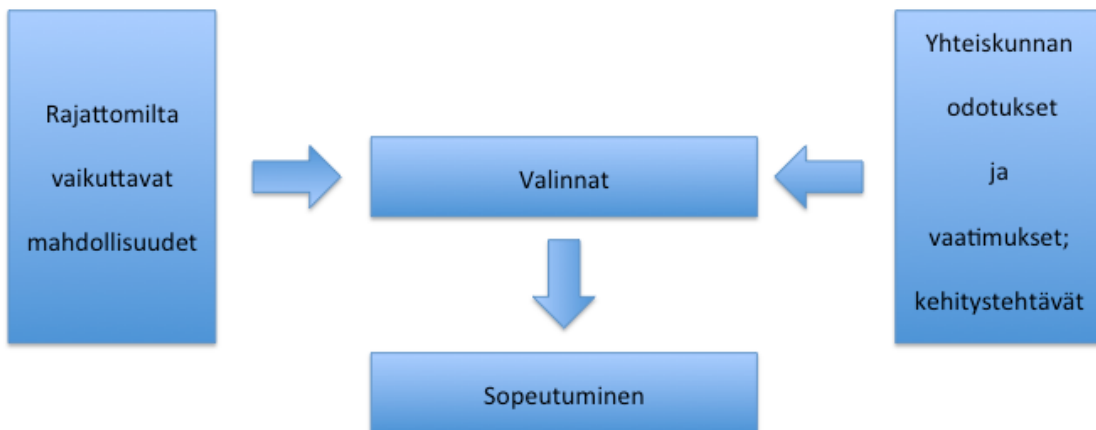
stabiilin elämän rakentaminen (1978, 72–80). Levinsonin (1978, 1997) tutkimusten mukaan identiteetin määrittymisen perusvaihe on lapsuuden ja nuoruuden loppuaika ja siirtymävaihe varhaisaikuisuuteen. Kuitenkin kaikkien siirtymävaiheiden yhteydessä tapahtuu merkittävää itsetutkiskelua ja kasvua ihmisenä.

Vaihto-opiskelu sijoittuu yliopisto-opiskelijan elämässä juuri siirtymävaiheeseen nuoruudesta aikuisuuteen. Vaikka teini-ikäisen identiteetin kehitys onkin jo pääosin takana, on ajankohta otollinen oman minuuden tarkastelulle ja tarkentamiselle. Opiskelu vieraassa kulttuurissa tarjoaa nuorelle uuden viitekehyksen ja ainutlaatuisen mahdollisuuden tarkastella itseään ja omia valintojaan suhteessa uuteen kulttuuriin.

Identiteetin muodostusprosessia on kuvattu kuviossa 1. Kuvion vasemmassa laidassa on kuvattu viimeaikaisen yhteiskunnallisen muutoksen seurauksena laajentuneita mahdollisuuksia, jotka näyttävät nopeasti tarkasteltuna rajattomilta. Yksilön ulottuvilla on nykyäänä paljon enemmän mahdollisuuksia ja valintavaihtoehtoja kuin vielä muutama vuosikymmen sitten. Toisaalta näitä mahdollisuuksia kuitenkin rajoittavat elämänvaihteorioiden kuvaamat tietyille ikävaiheelle tyypilliset kehitystehtävät (kuvion oikea reuna). Ne toimivat nuoren ulkoapäin asetettuina odotuksina ja vaatimuksina, joiden mukaan yhteiskunta ja läheiset ihmiset arvottavat nuoren toimintaa. Yhdistämällä nämä yhtäältä rajattomilta vaikuttavat mahdollisuudet ja toisaalta yhteiskunnan odotukset ja vaatimukset saadaan toimintakenttä, jossa nuori rakentaa identiteettiään. (ks Nurmi ym. 2008)

Identiteetin rakentamisen kannalta tärkeäksi muodostuvat nuoren tekemät valinnat sekä se, miten ne toteutuvat. Kun kaikki ei sujukaan alkuperäisten suunnitelmien mukaan, täytyy nuoren sopeutua uuteen tilanteeseen ja muuttaa tarvittaessa toimintatapoja ja tavoitteita. Tehdessään valintoja, onnistuessaan suunnitelmissaan ja toisaalta sopeutuessaan muuttuviin tilanteisiin yksilö luo käsitystä itsestään ja muodostaa identiteettiään (Nurmi ym. 2008).

Kuvio 1: Identiteetin muodostuminen Nurmea (2008) mukailleen

Tarkasteltaessa pitkää vaihto-opiskelua vieraassa kulttuurissa, nuori kohtaa uuden viitekehyksen valinnoilleen ja ratkaisuilleen. Lyhyen ajan sisällä hänen tulee luoda tärkeät ihmissuhteet tyhjästä ja kyetä toimimaan uuden yhteiskunnan sääntöjen mukaan. Omat valinnat, onnistumiset ja epäonnistumiset tehdään kaukana kotoa ja läheisistä ihmisistä eikä sosiaalinen turvaverkko ole saatavilla samalla tavalla kuin kotoa. Pitkä opiskelujakso vieraassa kulttuurissa luo nuoren identiteetin kehitykselle aivan uudenlaisia haasteita.

4 Tutkimuksen ongelma ja toteutus

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkia sitä, miten kansainvälinen opiskelijavaihto vaikuttaa opiskelijan identiteetin kehitykseen. Tavoitteena on tunnistaa ne osa-alueet, jotka osoittautuvat merkittäviksi opiskelijan identiteetin muodostuksen kannalta vaihto-opiskelujen aikana. Tutkimustehtävää lähestyn tutkimalla opiskelijoiden kokemuksia vaihto-opiskelusta ja niitä vaikutuksia, joita opiskelijat kokevat vaihto-opiskelulla olleen. Tutkimuskysymykset olen määrittänyt seuraavasti:

Miten opiskelija rakentaa identiteettiään ulkomailla suoritetun pitkän opiskelujakson aikana?

- Mitkä sosiaalisen identiteetin muodostumisen osa-alueet muuttuvat vaihto-opiskelun aikana?
- Millaisia vaikutuksia opiskelijat kokevat vaihto-opinnoilla olevan?

4.1 Tutkimuksen toteutus

Tämä tutkimus on laadullinen tutkimus siitä, miten kansainvälinen vaihto-opiskelu vaikuttaa opiskelijan identiteetin kehitykseen. Valitsin laadullisen tutkimusotteen, koska katson sen mahdollistavan parhaiten ihmisten yksilöllisten kokemusten ja heidän niille antamien merkitysten tutkimisen. Identiteetin kehitystä tutkitaan tässä tutkimuksessa arkikokemusten kautta. Aineistoa kerätessä myös se, millaisia vaikutuksia opiskelijat kokevat tapahtuneen vaihto-opintojen seurauksena on otettu huomioon.

Metodologia

Ymmärrys todellisuuden luonteesta on tässä tutkimuksessa konstruktivistinen. Todellisuuden nähdään siis rakentuvan ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja sen katsotaan olevan saavutettavissa aina suhteessa ihmisten tulkintoihin ja kokemuksiin. Näin ollen yksioikoista totuutta ympäröivästä maailmasta ei voida koskaan saavuttaa ja tekemämme johtopäätökset siitä ovat aina häilyviä. Laadulliselle tutkimukselle tyypilliseen tapaan tässäkin tutkimuksessa tiedon luonne nähdään subjektiivisena. Tällä tarkoitetaan sitä, että tehtäessä laadullista tutkimusta tutkijan käsitykset tutkittavasta ilmiöstä, sille annetut merkitykset sekä tutkimuksen teossa käytetyt menetelmät vaikuttavat saatuihin tuloksiin. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 20) kutsuvat tätä havaintojen teoriapitoisuudeksi. Aineiston analyysitapa on tässä tutkimuksessa teoriaohjaava sisällönanalyysi.

Kuten Tuomi ja Sarajärvi (2009, 12) toteavat, käsitys todellisuudesta ja siitä, miten tuosta todellisuudesta voidaan saada tietoa, määrittäytyy tutkijalle aina sen mukaan miten ja millä välineistöllä tutkimusta tehdään. Tämän tutkimuksen menetelmänä on käytetty yksilöhaastatteluja, joka valintana viitoittaa ymmärrystä tutkittavan tiedon luonteesta. Tiedon nähdään rakentuvan vuorovaikutussuhteessa haastateltavan ja haastattelijan välillä ja vaikka tutkija pyrkiikin minimoimaan oman vaikutuksensa haastattelutilanteessa, se jää parhaimmillaankin vain yritykseksi. Tutkijan persoonallisuus ja tunteet vaikuttavat aina haastateltavaan ja siihen aineistoon, jota haastattelussa luodaan. Hirsjärvi & Hurme (2000, 49) kutsuvat tätä yhteisrakentamiseksi. Sen mukaan haastateltavan vastaukset heijastelevat aina myös haastattelijan tapaa kysyä kysymyksiä ja olla läsnä haastattelutilanteessa. Tiukka, luonnontieteille ominainen objektiivisen tiedon saavuttaminen jää haastattelututkimuksessa aina haaveeksi. Absoluuttisen totuuden saavuttamista ei nähdä mahdollisena, sillä tieto on aina tavalla tai toisella riippuvainen tulkitsijasta. (Hirsjärvi & Hurme 2000.)

Tutkimuksen kohdejoukko ja tutkimusaineiston kerääminen

Tutkimuksessa käytettävä aineisto koostuu puolistrukturoiduista teemahaastatteluista, joissa sanatarkkaa kysymystenasettelua ei tarvitse noudattaa vaan haastattelun kululle voidaan antaa enemmän vapautta. Kuten Hirsjärvi ja Hurme (2000) toteavat, teemahaastattelussa vain haastattelun aihepiirit tai teemat on lyöty lukkoon, mutta itse kysymykset voidaan esittää eri järjestyksessä ja muodossa eri haastateltaville. Teemahaastattelu painottaa ihmisten tekemien tulkintojen yksilöllisyyttä ja niiden merkitystä yleensä. Merkityksen luomisen nähdään tapahtuvan vuorovaikutustilanteessa haastattelijan ja haastateltavan välillä. Se on tapa saada tietoa yksilön elämästä hänen omien sanojensa kautta. (Hirsjärvi & Hurme 2000.)

Keräsin tutkimuksen aineiston vuoden 2011 keväällä Rovaniemellä. Haastateltavat löytyivät Lapin yliopiston ylioppilaskunnan kansainvälisiin asioihin liittyvässä toiminnassa mukana olleiden ihmisten kautta. Vaatimuksena haastateltaville oli, että he olivat viettäneet vähintään yhden lukukauden vaihto-opiskelijana ja että he olivat palanneet Suomeen ennen haastattelun tekoa. Opiskelijoiden sukupuolta ja pääaineita en sinänsä pitänyt tutkimustehtävän kannalta merkityksellisenä, mutta haastatteluaineistosta löytyy useamman tiedekunnan edustajia, sekä miehiä että naisia. Haastattelupaikkana oli useimmiten yliopiston luentosali, mutta muutamassa tapauksessa tein haastattelun myös kotona sen osoittautuessa helpoimmaksi ratkaisuksi tai haastateltavan näin pyytäessä.

Pyysin haastateltavia kertomaan vaihto-opiskelukokemuksistaan varsin vapaasti lähtien vaihto-opiskelujen suunnitteluvaiheesta aina opintoihin paluuseen Suomessa. Haastattelut etenivät pääosin kronologisesti ja etukäteen valitut teema-alueet (ks. Liite: Haastatteluteemat) tulivat käsitellyiksi kerronnan edetessä. Jos haastattelu lähti etenemään teemarungon ulkopuolelle, ohjasin sen pehmeästi takaisin tutkimusaiheeseen. Yksi tutkittavista pyysi saada nähdä haastatteluteemat ja -kysymysluonnokset etukäteen ja lähetin ne hänelle sähköisessä muodossa kaksi päivää ennen haastattelua.

Nauhoitin kaikki haastattelut, joka mahdollisti alkuperäiseen äänimateriaaliin palaamisen vielä litteroinninkin jälkeen. Tällä tavoin pystyin varmistamaan tutkimusprosessin edetessä, etten menettänyt mitään tärkeää litteroidessani haastatteluja. Tämä osoittautui

erityisen tärkeäksi, koska tutkimusprosessi kesti useamman vuoden ja viimeistellessäni analyysia haastatteluista oli kulunut jo reilusti aikaa. Litteroin kaikki haastattelut sanatarkasti, sillä se vastasi parhaiten valitsemaani tutkimustehtävää eikä tarkemman litteroinnin tekeminen olisi antanut kysymyksenasettelun huomioon ottaen enää lisäinformaatiota.

4.2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston analyysi

Aloitin aineiston analysoinnin etsimällä litteroidusta tekstistä tutkimuskysymysten kannalta oleelliset ja kiinnostavat asiat ja merkitsemällä ne aluksi värikoodein tekstiin. Pyrin samalla jättämään pois asiat, jotka eivät liittyneet tutkimuskysymyksiini. Ensimmäiselle lukukerralla tutkimustehtävän kannalta oleellisten ja aiheeseen kuulumattomien virkkeiden erottaminen tuntui vaikealta ja saadakseni varmuuden siitä, ettei mitään tärkeää jäänyt huomaamatta, tein saman työvaiheen toiseen kertaan. Luin siis kaikki haastattelut uudelleen läpi ja tein värikoodauksen uudestaan, minkä jälkeen vertasin koodauksia keskenään. Tällä tavoin pyrin tarkastamaan, että sain talteen kaiken olennaisen informaation haastatteluista. Värikoodauksen jälkeen kokosin virkkeet Excel-taulukon ja jatkoin analyysiä tietokoneella.

Luotuaani Excel-taulukon poimimistani alkuperäisistä virkkeistä, pelkistin virkkeet yksittäisiksi ilmauksiksi. Tämän jälkeen ryhmittelin ilmaukset alaluokiksi siten, että yhteen alaluokkaan sijoittui ilmauksia, jotka tarkoittivat samankaltaisia asioita. Nimesin alaluokat kuvaamaan niissä olevia ilmauksia mahdollisimman hyvin. Taulukossa 1 on esitetty esimerkki pelkistyksistä *koulumaisen opiskelijärjestelmän* alaluokassa:

Taulukko 1: Esimerkki pelkistyksistä koulumaisen opiskelijärjestelmän alaluokassa

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistys	Alaluokka
Siis vähän semmonen, siinä mielessä semmonen koulumaisempi tai semmonen tiukempi systeemi	Koulumainen opiskelijärjestelmä	Koulumainen opiskelijärjestelmä
Se oli sitä, että oli 1 tunti sitä tai tätä kerran viikossa koko lukukauden ajan eli hyvin meidän yläastemainen rakenne siinä opiskelussa	Yläastemainen rakenne opiskelussa	
Se oli hyvin niinku lukujärjestyksen mukasta, et joka viikko jotakin tietyillä paikoilla	Lukujärjestyksen mukainen opiskelu	

Alaluokkien muodostaminen oli analyysissäni aineistolähtöinen¹ vaihe, mutta jatkaessani alaluokkien ryhmittelyä yläluokiksi annoin teorian tulla mukaan. Tässä vaiheessa vertasin syntyneitä luokkia kehitysvaihe- ja elämänkaariteorioiden käsitykseen identiteetin muodostumisesta ja annoin valitsemieni teorioiden elementtien auttaa yläluokkien muodostamisessa. Yläluokat toimivat tavallaan pelkän haastatteluaineiston pohjalta muodostettujen alaluokkien ja jo vahvasti teoriapitoisten pääluokkien välisenä tarttumapintana. Analyysitapani on siis ollut teoriaohjaava sisällönanalyysi.

Taulukossa 2 on esitetty yläluokkien, pääluokkien sekä alakategorioiden ja yläkategorian muodostaminen. Taulukon 2 vasemmassa laidassa on listattu yläluokat, joiden pohjalta on muodostettu keskellä näkyvät pääluokat. Alakategorioiksi ovat muodostuneet sosiaalinen identiteetin muodostuminen ja henkilökohtainen kehittyminen, mitkä taas yhdistyvät kansainvälisen identiteetin yläkategoriaksi. Koko aineiston luokittelu on nähtävissä liitteessä 2: Aineiston luokittelu.

¹ Kuten Tuomi ja Sarajarvi (2003, 98) huomauttavat, täysin objektiivista aineistolähtöisyyttä on käytännössä mahdotonta toteuttaa, sillä havainnot ovat aina jo jossain määrin teoriapitoisia. Käytetyt käsitteet ja valittu menetelmä vaikuttavat aina osaltaan myös tuloksiin.

Taulukko 2: Yläkategorian muodostaminen

Yläluokka	Pääluokka	Alakategoria	Yläkategoria
Uuden opiskelumaailman haasteet	Uusi ympäristö	Sosiaalisen Identiteetin muodostuminen	Kansainvälinen identiteetti
Arkisten asioiden hoito			
Kulttuurierot	Kulttuurien kohtaaminen		
Erilaisuuden kohtaaminen			
Ihmissuhteet vaihdon aikana	Sosiaaliset suhteet		
Yhteydenpito kotiin			
Kielitaito	Koulutukseen liittyvät vaikutukset		
Opintojen eteneminen			
Oman alan tuntemus			
Kulttuurisen monimuotoisuuden ymmärtäminen	Kansainvälinen suuntautuminen	Henkilökohtainen kehittyminen	
Kotimaan arvostus			
Valmius ja halu ulkomailla oleskeluun			
Itsenäistyminen	Henkilökohtainen kasvu		
Itsetuntemuksen parantuminen			
Muutos itsessä			

Seuraavassa kappaleessa käsittelen tutkimukseni empiirisen osion tulokset ja esittelen aineistoa tehden suoria lainauksia haastatteluihin. Aloitan vastaamalla tutkimukseni alakysymyksiin vaihto-opintojen aikana muuttuvista sosiaalisen identiteetin muodostuksen osa-alueita sekä vaihto-opiskelun koetuista vaikutuksista.

5 Sosiaalinen identiteetin muodostuminen ja henkilökohtainen kehittyminen

Opiskellessaan ulkomailla opiskelija rakentaa sosiaalista identiteettiään toimimalla uudessa ympäristössä, luodessaan uusia sosiaalisia suhteita ja kohdatessaan vieraan kulttuurin. Sosiaalinen identiteetti muodostuu opiskelijan ja uuden toimintaympäristön välisessä vuorovaikutuksessa opiskelijan tehdessä opintoja kohdeyliopistossa ja hoitaessaan päivittäisiä arkisia asioita. Myös uusien ihmissuhteiden luominen ja vanhojen uudelleen määrittelemisen sekä vieraan kulttuurin kohtaaminen ovat osa sitä vuorovaikutusta, jossa opiskelija rakentaa kuvaa itsestään.

Opiskelijoiden kokemuksen mukaan vaihdon merkittävimiksi vaikutuksiksi muodostuvat erityisen kansainvälisen suuntautumisen kehittyminen, henkilökohtainen kasvu sekä koulutukseen liittyvät vaikutukset. Nämä yhdessä johtavat opiskelijan henkilökohtaiseen kehittymiseen vaihto-vuoden aikana, mikä on nähtävissä kotimaahan palattaessa.

Seuraavaksi käsittelemme aineiston analyysin tulokset. Luvussa 6.1 kuvailen osa-alueita, joilla toimiessaan opiskelija rakentaa sosiaalista identiteettiään. Luvussa 6.2 keskityn opiskelijoiden kokemuksiin vaihto-opintojen vaikutuksista, jonka jälkeen siirryn vastaamaan tutkimuksen pääkysymykseen siitä, miten opiskelija rakentaa identiteettiään vaihdon aikana.

5.1 Identiteetin rakentamisen kategoriat

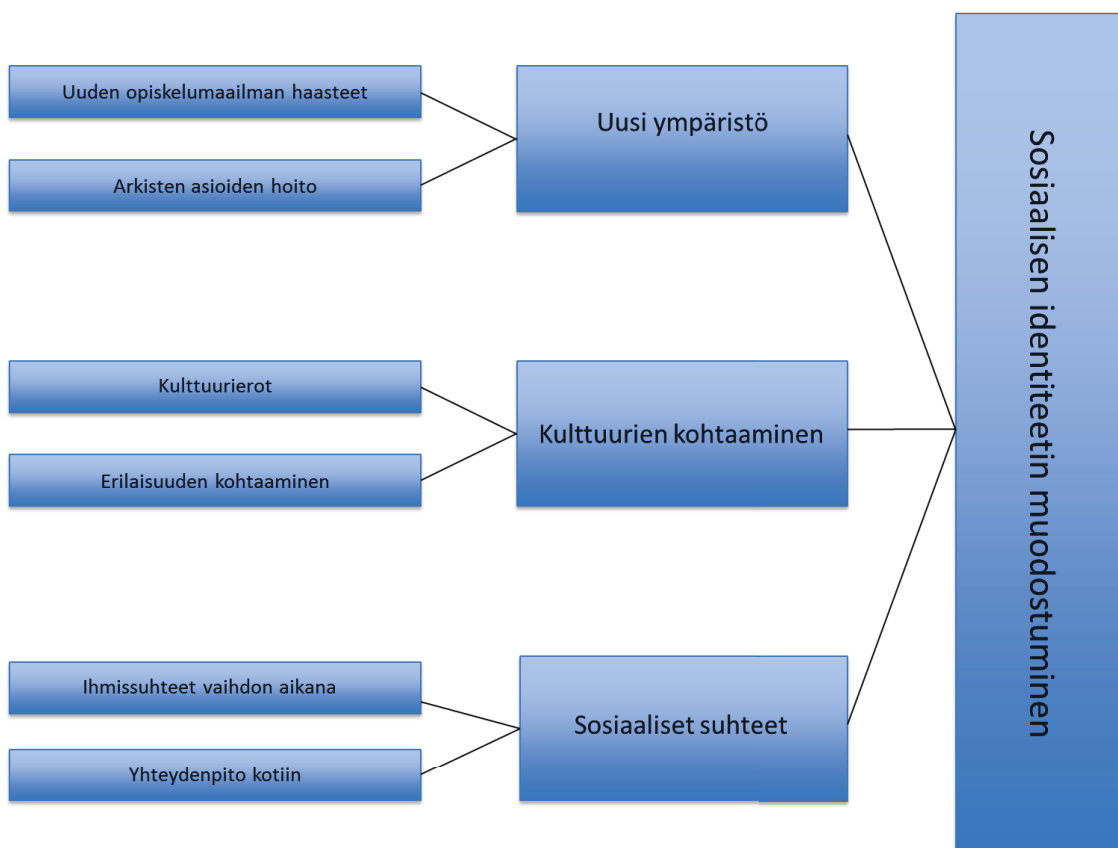
Taulukossa 3 on kuvattu sosiaalisen identiteetin muodostuminen. Sosiaalista identiteettiä siis rakennetaan suhteessa kolmeen eri elämän osa-alueeseen: uuteen ympäristöön, kulttuurien kohtaamiseen ja sosiaalisiin suhteisiin. Uuteen ympäristöön kuuluvat yhtäältä arkielämässä kohdatut uudet tilanteet ja vaatimukset. Toisaalta myös uusi opiskelu-

maailma muodostuu merkittäväksi osaksi uutta ympäristöä, sillä opiskelijat viettävät ison osan aikaansa opintojen parissa.

Opiskellessaan kohdemaassa opiskelijat eivät voi välttyä kulttuurien kohtaamisilta. He ovat päivittäin tekemisissä uuden kulttuurin kanssa, mikä koetaan mielenkiintoiseksi, mutta ajoittain myös haastavaksi. Yksittäiset kulttuurierot hämmentävät opiskelijoita eikä niiden ymmärtäminen ole aina helppoa. Identiteetin kehityksen kannalta merkittäväksi muodostuu myös uudenlaisen, kotimaasta poikkeavan erilaisuuden kohtaaminen.

Myös sosiaaliset suhteet vaihdon aikana painottuvat opiskelijoiden puheessa ja nousevat eittämättä yhdeksi merkittäväksi osa-alueeksi sosiaalisen identiteetin muodostumisessa. Yhtäältä sosiaalisilla suhteilla viitataan uusien ystävyssuhteiden luomiseen, mutta myös kotimaan ystävyys- ja perhesuhteet ovat uudelleen määrittelyn kohteena.

Taulukko 3: Sosiaalisen identiteetin muodostuminen

Uusi ympäristö

Uusi ympäristö opiskelijan identiteetin kehityksen osa-alueena jakautui vaihto-opintojen aikana karkeasti kahteen osaan, uuteen opiskelumaailmaan sekä arkisten asioiden hoitoon opiskelujen ulkopuolella. Uuden opiskelumaailman mukanaan tuomat haasteet liittyivät kurssivalintojen tekemiseen uudessa yliopistossa ja vieraan kielen päivittäiseen käyttöön sekä kotimaan ja kohdemaan opiskelijärjestelmien välisiin eroihin. Arkielämän haasteet taas liittyivät käytännön elämän järjestämiseen uudessa maassa kuten asunnon etsimiseen, virastoissa asioimiseen, laskujen maksuun sekä liikkumiseen uudessa ympäristössä.

Ensimmäiset haasteet opiskelijat kohtasivat jo suunnitellessaan opintoja kohdemaassa. Kurssien löytäminen ja niille ilmoittautuminen osoittautuivat ongelmalliseksi ennen vaihto-opintojen alkua ja osa opiskelijoista ei tiennytkään ennen vaihto-opintojen alkua millaisille kursseille tulisi osallistumaan. Nekin opiskelijat, jotka onnistuivat tekemään kurssivalintoja etukäteen, joutuivat vaihtamaan valitsemansa kurssit saapuessaan kohdemaahan.

Kurssivalintojen tekemiseen liittyvät ongelmat aiheuttivat opiskelijoissa turhautumista ja myös pettymyksiä, kun toivottuja kursseja ei järjestynytäkään. Etenkin niiden opiskelijoiden kohdalla, jotka olivat valinneet kohdeyliopiston tiettyihin aihealueisiin liittyvien kurssien takia, pettymys oli suuri. Toisaalta, ongelmallisen alkutilanteen selvittämisen tuloksena opiskelijoiden kyky vastata ennalta-arvaamattomiin tilanteisiin parani ja onnistumisen kokemus edesauttoi sopeutumista.

”Suurin osa niistä kursseista, joille olisin halunnut mennä, oli jo buukattu” (H2M)

”Ne ei tosin toteutunu ne kaikki kurssivalinnat, joitten takia mä olin valinnu sen yliopiston” (H6E)

Haasteellista opiskelusta tekivät myös kielitaitovaatimukset. Englanninkielisissä maissa opiskelleet kokivat kielitaitonsa riittäväksi kurssien suorittamiseen, mutta muissa maissa kielitaito ei välttämättä aina riittänyt. Usein myös englanninkielisen opetuksen vähyys

oli ongelmallista ja vaati erityisjärjestelyjä. Huolimatta kielen mukanaan tuomista vaikeuksista ja ohjeistuksen rajallisuudesta, uudessa ympäristössä oppi kuitenkin pärjäämään ja opiskelu eteni.

”Toinen niistä mun kursseista oli maalaus ja se opettaja selitti, mie otin kerran aikaa, 15 minuuttia muille mitä nyt tullaan tekemään ja mie seison siinä muitten joukossa ja en ymmärrä, ja sit sen 15 minuutin jälkeen kun mulla on jalat puutunu se tulee mulle sanomaan mitä mun pitää tehdä, ni siinä voi miettiä et menikö tässä jotain oleellista nyt ohi” (H1H)

Selkeitä eroja kotimaan ja vaihtokohteen opiskelijajärjestelmissä oli itseohjautuvuuden taso. Suomessa opiskelijat kokivat saavansa tehdä opintoja akateemisen vapauden puitteissa hyvin vapaasti. Vaihtoyliopistoissa opiskelu taas määrittyi tiukemman kontrollin kautta. Luennoilla tuli olla paikalla ja läsnäoloa seurattiin osallistujalistoin ja nimenhuudoin. Opiskelijat saivat kotiläksyjä ja niiden osaaminen tarkastettiin seuraavan luennon alussa. Kaikki haastateltavat kuvasivatkin vaihto-opintoja koulumaisiksi verrattuna suomalaisen yliopistojärjestelmään. Myös kurinpito yliopistossa sekä vaatimus auktoriteettiasemien kunnioittamisesta erosi kotimaan järjestelmästä.

”Kaikki opiskelijat joutu pitämään niinku opintokirjaa mukanaan, ja jokaisen luennon, harjoituksen jälkeen siihen opettaja laitto allekirjotuksen että opiskelija on ollut täällä” (H1H)

”Joka tunnille oli omat läksynsä, joka eroaa jo jossain määrin täältä.” (H2M)

”Ne (opiskelijat) teitteli opettajia. Ne käytti niinku teittelytermejä, sukunimiä” (H5H)

Opiskelijoiden näkemys siitä, oliko kontrolloitu opiskeluympäristö hyvä vai huono asia jakaantui. Osa koki kontrollin turvallisena ja piti siitä, että luennoilla käytiin keskustellen läpi opiskeltavat asiat ja näin pystyi varmistamaan, että oli ymmärtänyt asiat oikein.

”Tuolla sitten taas kun kirjoja luettiin niin niistä sitten puhuttiin tunnilla --- Mulla on pääaineessa (Suomessa) niin, et lue yksin kirjat ja sit niistä on tentti ja sä oot joko ymmärtäny asiat tai sitten et” (H6E)

Toisaalta vapaasta opiskelijajärjestelmästä nauttivat opiskelijat taas kokivat uuden järjestelmän ongelmallisena. Omiin opiskelutaitoihin olisi haluttu luottaa enemmän ja rajoitettu järjestelmä koettiin ongelmallisena.

“...mä en ole kokenut sitä (Suomen) akateemista vapautta huonona, vaan mä ehkä nimenomaan koin täällä tän varsin rajotetun tavan vähän hankalana” (H4J)

Tottuminen uudensuomalaisiin vaatimuksiin vei aikaa, mutta kaikki haastateltavat oppivat kuitenkin luovimaan uudessa opiskelijajärjestelmässä ja muuttamaan toimintatapojaan uuteen ympäristöön paremmin sopiviksi. Kaikki opiskelijat saivat vaihdossa tehtyjä opintoja luettua hyväksi suomalaiseseen tutkintoon.

Arkisten asioiden hoitoon liittyi asumisjärjestelyjen tekeminen. Osa opiskelijoista asui vaihto-opintojen aikana asuntolassa ja asuinpaikan järjestäminen onnistui yliopiston avustuksella. Kaikissa yliopistoissa tämä ei kuitenkaan ollut itsestään selvää vaan asunto täytyi etsiä itse vapailta markkinoilta.

”Ensimmäinen ongelma oli just tää asumishomma, joka sit oikestaan selvis vasta siinä ihan loppuvaiheessa kun oli kysymys siitä, et tulee se hyväksymislomake, että siinä ei puhuttu mitään asunnosta --- Paikanpäälle piti mennä ennenko se (asunto) löyty” (H4J)

”Kämpästä en tienny mitään (ennen vaihtoa), että sinne vaan.” (H3L)

Asunnon etsiminen yksityiseltä sektorilta oli ongelmallista ja vaati nopeaa toimintaa, jotta asumisjärjestelyt selvisivät luentojen alkuun mennessä. Yleisimmät ratkaisut olivat joko yksittäisen huoneen vuokraaminen yksin tai useamman huoneen kompleksin vuokraaminen yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa. Yhteistä kaikille opiskelijoille oli kuitenkin se, että asumisjärjestelyt vaihdon aikana olivat erilaiset kuin kotimaassa. Saman katon alla asui useampia opiskelijoita ja keittiön sekä pesutilojen jakaminen tuli tutuksi. Kaikki opiskelijat kertoivat sopeutuneensa erilaiseen asumismalliin kuitenkin hyvin. Kämpäkavereista tuli myös läheisiä ja heidän kanssa vietettiin aikaa.

Arkisten asioiden järjesteleminen vaihto-opintoihin valmistautuessa ja niiden aikana oli aikaa ja energiaa vievää. Erilaisia käytännön järjestelyjä täytyi tehdä paljon lyhyessä ajassa, joka osoittautui työlääksi. Vaihtokohteessa muun muassa laskujen maksu ja vierastoissa asioiminen vieraalla kielellä ja vieraassa kulttuurissa osoittautui haasteelliseksi eikä käytäntöjä ollut aina helppo ymmärtää.

”Tottakai sitte tuli näitä teknisiä juttuja, näitä KELA-kortteja, luottokortteja ja vastaavia piti järjestää” (H4J)

”Meidän piti hankkia semmoset oleskeluluvat sinne, niin me menttiin ulkomaalaisvirastoon, tietenki meillä oli oletuksena että siellä puhutaan englantia, mutta ulkomaalaisvirastossa kukaan ei puhunu englantia --- virkailijan huonolla englannilla ja osittain saksalla saatiin niinku, saatiin asia selväksi, että meillä ei oo tänne mitään asiaa ennenko meillä on paikallinen tuutori mukana” (H1H)

”Se (oleskeluluvan hankkiminen) oli älytöntä paperisotaa. Se oli aivan jotain järkyttävää. Ihan niinku naurettavaksi meni jo... --- kävit jossakin luukulla niin sitte piti mennä toiselle luukulle maksamaan ja sieltä mennä kolmannelle hakemaan kuittia ja kolmanesta takasin ensimmäiselle luukulle, joka oli ruokatauolla. Sitte ko se (ekan luukun virkailija) oli tullu ni se (hakemus) piti antaa sille ja sitte siitä puuttu joku leima tai joku merkintä --- ja sitte taas koko ruljanssi uuestaan. Joskus ne luukut oli auki ja joskus ne oli kiinni...” (H5H)

Uuden järjestelmän kotimaasta poikkeavat vaatimukset nostivat välillä varsin kipeästi esiin vieraasta kielestä ja uudesta ympäristöstä johtuvan heikentyneen kyvyn hoitaa asioita. Kotimaassa virastoissa asiointi, laskujen maksu ja liikkuminen paikasta toiseen eivät pääsääntöisesti aiheuta päänvaivaa. Vieraassa järjestelmässä tilanne on kuitenkin toinen. Kohdatessaan ja selvitessään arkipäivän haasteista opiskelijoiden kärsivällisyys lisääntyi ja alun ärtymyksen syrjäytti lopulta rauhallisuus ja usko siihen, että asioilla on tapana järjestyä. Uuteen järjestelmään sopeuduttiin alkuongelmien jälkeen.

”Aluksi se (byrokratia) turhautti mutta siihen vaan oppi jotenki siihen et mie en voi tälle asialle mitään, että ne byrokratian portaat pyörii omalla ajallaan ja teen vaan mitä pystyn ja toivon et asiat tulee hoidettua”. (H1H)

Haastavaksi osoittautui usein myös liikkuminen paikasta toiseen uudessa kaupungissa. Kohdatut ongelmat olivat hyvin maa- ja kaupunkikohtaisia ja johtuivat esimerkiksi pitkistä matkoista, heikosta julkisesta liikenteestä ja joskus myös kohdemaan erilaisesta liikennekulttuurista.

”Se oli pettymys, että siellä julkinen liikenne oli vielä huonompi kuin Rovaniemellä.” (H6E)

”Sä et pääse päivässä ko 100km ko se on niin erilaista se kulttuuri. Ei siellä ole aikatauluja et miten siellä pääsee jonnekin. Siellä mennään ja sitten ootellaan.” (H5H)

Sosiaaliset suhteet

Sosiaaliset suhteet vaihto-opiskelun aikana voidaan jakaa karkeasti kahteen osaan. Yhtäältä suhde kotimaahan jääneisiin läheisiin ihmisiin on vaihto-opiskelijalle tietysti tärkeä, mutta toisaalta myös uusien tuttavuuksien luominen vaihtokohteessa on merkittävä vaihdon aikainen tehtävä.

Kaikki haastateltavat sanoivat uusien ystävien olleen erityisen tärkeitä oman sopeutumisen ja viihtyvyyden kannalta. Tätä vahvisti erityisesti se, että perhe ja läheiset ystävät olivat kaukana kotimaassa. Väliaikainen sosiaalinen turvaverkko tuli siis rakentaa uudestaan ja koska kaikki vaihto-opiskelijat olivat enemmän tai vähemmän samassa tilanteessa muodostuivat ystävyysuhteet nopeasti hyvin tiiviiksi.

”Se 30 tyyppiä oli sitte, se muodostu kuukauden aikana semmoseksi perheeksi ko muita ei tavallaan ollu ympärillä.” (H3L)

”Kun on noin lyhyestä ajasta kysymys ja kun asuu niin kaukana --- on niin täysin riippuvainen kaikista kavereista” (H6E)

Myös uusien tuttavuuksien avuliaisuus ja ystävällisyys helpottivat sopeutumista uuteen kulttuuriin. Kysyttäessä viettivätkö haastateltavat enemmän aikaa paikallisten opiskelijoiden vai vaihto-opiskelijoiden kanssa, he sanoivat, että se riippui pitkälti omista asumisjärjestelyistä. Ne, jotka asuivat vaihto-opiskelijoiden kanssa, myös viettivät aikaa heidän kanssaan. Paikallisten kanssa samassa asunnossa asuvat taas viettivät enemmän aikaa poissa vaihto-opiskelijapiireistä. Usein asuinpaikkavalinnat olivat jo tavalla tai toisella säänneltyjä kohdeyliopiston puolesta ja vaihto-opiskelijat sijoitettiin usein asumaan yhdessä.

”En oikeestaan (ollu vaihto-opiskelijoiden kanssa tekemisissä). Siihen vaikutti se, et kun mä en asunu kampuksella. Asuntoloissa ne vaihtarit saatto olla siis keskenään kämppiksiä” (H6E)

Haastatteluista kävi myös ilmi, että yhteisellä kokemuksella oli yhdistävä vaikutus ja yhteiset haasteet toivat ihmisiä yhteen. Oli helppo samastua ihmisiin, jotka olivat samanlaisessa elämäntilanteessa.

”Mä niinko ajattelin, et ko sinne tuli niin ei ollu ketään niinko semmosta tuttua niin siten siinä niinko ne kaikki samassa ahdingossa olevat kaappaa niinko siksi lähipiiriks” (H4J)

Vaihto-opiskelijoiden lisäksi samassa tilanteessa ystävyysuhteiden osalta olivat ensimmäisen vuoden opiskelijat, jotka vaikuttivatkin helpommin lähestyttäviltä. Ystävyysuhteiden luomiselle oli molemmilla ryhmillä tilaus, koska valmista olemassa olevaa kaveripiiriä ei vielä ollut. Vanhempiin paikallisiin opiskelijoihin tutustui hitaammin ja haastateltavia tuntuikin usein harmittavan juuri se, että vaihto-opiskelu jäi liian lyhyeksi läheisten ihmissuhteiden luomiseen paikallisten kanssa.

”Mikä on ainoana jääny harmittamaan, niin on se, et oisko syntyny sitten niitä paikallisia vahvoja kontakteja jos olis ollu vielä sen välin (seuraavan lukukauden), et kun se just tuntu, että ne just alko aueta siinä viimeellä metrillä. ” (H4J)

Kaikki haastateltavat pitivät vaihdon aikana yhteyttä sekä perheeseen että ystäviin kotimaassa. Yhteydenpito koettiin helpoksi, sillä kuulumisia pystyi vaihtamaan nopeasti puhelimella, sähköpostilla ja sosiaalisen median avulla. Osa opiskelijoista oli viikoittain yhteydessä kotiin, mutta toisilla aikaa saattoi vierähtää useitakin viikkoja ennen yhteydenottoa.

”Nuo on kehittyny nuo kaikki systeemit, et on niinku on Facebook ja tämmöset, että hirveen helppoa. Aattele jos nykyään pitäs jollain kirjeillä olla tekemisissä! --- Maaailma on pienentyny niin paljon just tuon takia. Voit vaikka joka päivä olla Skypen kanssa yhteydessä” (H3L)

Suurin osa opiskelijoista kertoi, ettei heillä ollut ikävä vaihto-opintojen aikana vanhempiin, mutta osalle perheestä kaukana asuminen oli vaikeaa. Kahdella opiskelijalla perhe kävi myös kylässä vaihdon aikana, jonka kerrottiinkin helpottaneen koti-ikävä. Ulkomailta asumista ja opiskelua helpotti myös perheen ja ystävien kannustus vaihto-opiskelukokemuksen hankkimiseen.

”Mä olin lähteny sinne...vaan viisi kuukautta poissa. Se oli niin vähän aikaa, et mä tiesin, et mä meen kohta takas Suomeen niin ei mulla ollu Suomeen sillä tavalla ikävä olenkaan” (H6E)

”Äitiähän tuli tietenki ikävä. Ihan rehellisesti, kyllä mulla tuli mun äitiä ikävä.” (H3L)

”Mummo on ainakin kannustanu aina matkailemiseen ja maailman näkemiseen” (H4J)

Kulttuurien kohtaaminen

Kertoessaan elämisestä vieraassa kulttuurissa haastateltavat nostivat esiin kohtaamiaan kulttuurieroja, jotka aiheuttivat heissä hämmennystä ja tarvetta pohtia omaa suhtautumistaan asioihin. Naisten ja miesten sukupuoliroolien eroja kuvattiin silmäänpistäviksi ja niitä oli aluksi vaikea ymmärtää. Alkujärkytyksestä toipumisen jälkeen oma suhtautuminen kuitenkin lieveni.

”Esimerkiksi naisten ja miesten erot oli selkeitä, oli paljon niinku, naisten työt ja miesten työt erikseen, yleensä miehet oli korkeammin koulutettuja ko naiset --- Jotenkin tuntu että voi ei noita naisraukkoja kun ne alistuu tuohon, mut sitte ku sitä asiaa alko mietti niinko enemmän niin ehkä se on kulttuurisidonnainen juttu --- kaikki on suhteellista ja se riippuu mihin on kasvanu ja missä on eläny.” (H1H)

Myös kommunikointitavoissa oli eroavaisuuksia Suomen ja vaihtokohteiden välillä. Small talk -kulttuuri vaikeutti vuorovaikutustilanteiden tulkintaa, josta seurasi hämmennystä ja pettymyksiä. Vaikka opiskelijat olivatkin lähtiessään tietoisia siitä, että eri kulttureissa sanoilla on erilainen painoarvo kuin kotimaassa, ei yllätyksiltä silti välttytty.

”Sää ensin saat hyvin ystävällistä kohtelua ja tietyllä tavalla sä olisit jo, et tässähän ollaan jo ystäviä tai kavereita, mutta sitte siellä kuiteski tulee se niin sanotusti se, että ei ookaan mikään, että tuu käymään tai tavataan jossakin tai vastaavaa” (H4J)

”Ja sit vielä se --- et tervehditään ja sanotaan ”Hey, how are you?” ja kävellään ohi ennenko sä oot ehtiny edes vastata mitään” (H2M)

Aikakäsitys nousi myös haastatteluissa usein esiin, sillä se aiheutti ongelmia kulttuurien välisessä kanssakäymisessä. Ymmärrys siitä, miten paljon on sopivaa olla myöhässä, ei ollut kohdemaassa sama kuin kotimaassa. Sekaannusten lisäksi erilainen aikakäsitys herätti vahvoja tunteita täsmällisissä suomalaisissa.

”Kyl mä ajattelin aina, et pitää olla avonainen mieli ja kauheen ymmärtäväinen, mutta kyllä mun mielestä on tärkeitä että jos on sovittu että bussi lähtee 8 niin bussi lähtee sillon --- 8 eikä se lähe varttia vaille yheksän” (H5H)

Myös vastaanottavan kulttuurin normisto poikkesi totutusta Suomessa. Tämä aiheutti hämmennystä opiskelijoissa. Tunteita esimerkiksi naisten iltapukeutumista kohtaan kuvattiin jopa järkytyksenä.

”Tytöjen iltapukeutuminen, yökerhopukeutuminen, mikä oli siis hyvin niukkaa eli siis kaikilla oli vakiona sellanen hihaton, no ei välttämättä avarakaula-aukkonen, mut semmonen normaali-kaula-aukkonen hame, joka oli hyvin lyhyt. Sen kanssa yleensä vielä laitettiin hyvin korkeet korot ja sitte niillä vähän käveltiin epävarmasti pitkin niitä kiveyksiä, portaita ja muita. Tää hämmensi siis kaikkia eurooppalaisia --- se oli yhtä järkytys kaikille.” (H4J)

Erilaisista kulttuureista tullessiin ihmisiin tutustumista kuvattiin paikoittain myös vaikeaksi, jopa pelottavaksi. Erilaisuuteen suhtautuminen ei ollut aina helppoa. Vaikeat kohtaamiset pakottivat haastateltavia kuitenkin laajentamaan horisonttejaan ja toisaalta uudet tilanteet saivat opiskelijoissa aikaan myös uusia oivalluksia ja näyttäytyivät jälkikäteen merkittävänä oppimisen paikkoina.

”Yks niistä (opiskelukavereista) tulikin antaa mulle puhelinnumeroa --- mut mä en soittanu sille koskaan. Vähän pelotti kun se oli ihan semmosia tatuointeja täynnä... Oikeestaan harmitti myöhemmin (etten soittanut)...” (H6E)

”Ehkä tää just tää eteläeurooppalainen oli hieman sillä tavalla erilainen mut et se oli myös hyvä et me molemmat varmaan niinku venytettiin vähän niinku rajojamme siinä” (H4J)

Yhteenveto

Uuden ympäristön merkitys identiteetin kehityksessä ulkomailla opiskelun aikana on suuri. Se merkitsee asettumista alttiiksi uusille kokemuksille ja haasteille sekä vaatimusta uusien toimintatapojen kehittämisestä sekä kykyä mukautua. Arkielämän uudet ja ennalta-arvaamattomat tilanteet opettavat opiskelijaa sietämään epävarmuuksia entistä pa-

remmin ja muuttamaan tarvittaessa totuttuja toimintatapoja selvitäkseen uudessa toimintaympäristössä. Opiskelija kyky toimia uusissa tilanteissa ja vastata uusiin haasteisiin paranee. Myös kärsivällisyys kasvaa ja itseluottamusta tulee lisää.

Uusi opiskelumaailma taas tarkentaa opiskelijan käsitystä itsestään yhtäältä opiskelijana ja toisaalta oman alansa edustajana. Uudet opiskelukäytännöt ja –vaatimukset tarkoittavat oman kotiyliopistossa toimivan opiskelustrategian uudelleen arviointia ja muuttamista uuteen koulutusjärjestelmään paremmin sopivaksi. Vieraan kulttuurin mukana tuomat mahdollisuudet taas laajentavat sitä, mikä nähdään mahdollisena ja auttavat tarkastelemaan omaa osaamista uudesta näkökulmasta. Uusi opiskelumaailma tuo mukanaan uudenlaisen vertailukohdan kotimaan rinnalle.

Sosiaalisten suhteiden merkitys sosiaalisen identiteetin muodostumisen kannalta on ilmeinen. Vaihto-opiskelun aikana opiskelijan täytyy luoda tärkeitä sosiaaliset suhteet uudelleen perheen ja ystävien jäädessä kotimaahan. Uusien ihmissuhteiden muodostaminen on energiaa vievä, mutta erityisen tärkeä vaihdon aikainen tehtävä. Uudet tuttavuudet muodostavat sosiaalisen turvaverkon, josta opiskelija voi hakea apua ja tukea ongelmallisissa tilanteissa. Toisaalta myös suhde lapsuuden perheeseen muuttuu. Vieraassa valtiossa asuminen ja opiskeleminen vaativat aivan uudenlaista itsenäisyyttä.

Vaihto-vuoden aikana opiskelija kohtaa myös uuden kulttuurin kohdemaan kautta sekä tutustuu lukuisiin muihin kulttuureihin muiden vaihto-opiskelijoiden avulla. Kulttuurien toimintatavat ja käytännöt poikkeavat totutusta ja kulttuurierojen kanssa on opittava tulemaan toimeen. Uudessa yhteiskunnassa opiskelija kohtaa myös uudenlaisen erilaisuuden, jonka kanssa täytyy elää ja joka vaatii opiskelijaa tarkentamaan omaa suhtautumista ihmisiin ja omaan paikkaansa maailmassa.

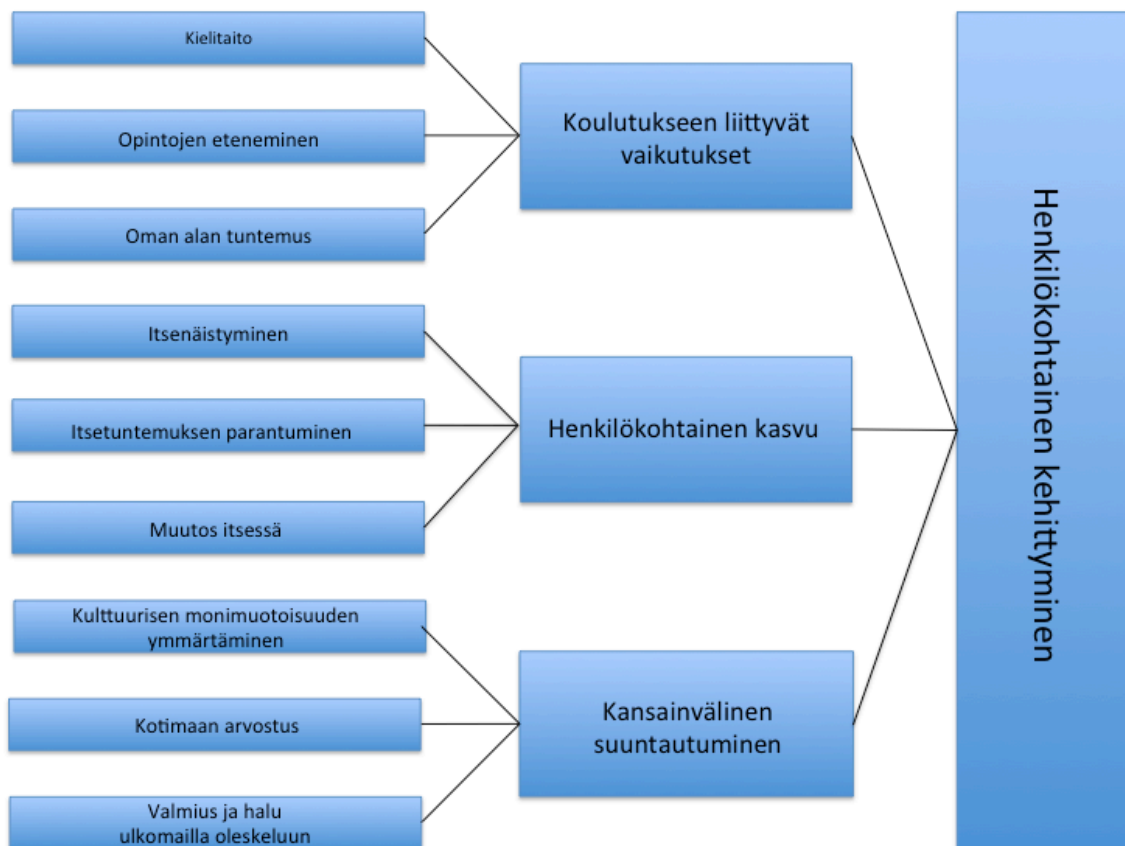
5.2 Vaihto-opiskelun vaikutukset ja henkilökohtainen kehittyminen

Tarkasteltaessa sitä, millaisia vaikutuksia vaihto-opinnoilla koetaan olevan, on haastatteluaineistosta tunnistettavissa henkilökohtaisen kehittymisen painottuminen tutkittavien puheessa. Kuten taulukossa 4 on esitetty, henkilökohtaisen kehittymisen kategoria

muodostuu koulutukseen liittyvistä vaikutuksista, joihin lukeutuvat kielitaidon paraneminen, opintojen eteneminen ja oman alan tuntemuksen paraneminen.

Suoraan koulutukseen jäljitettävien vaikutusten lisäksi henkilökohtaisen kehittymisen kategoriaan kuuluu myös erityisen kansainvälisen suuntautumisen muodostuminen. Siihen liittyvät yhtäältä kulttuurisen monimuotoisuuden ymmärtäminen sekä valmius ja halu oleskella ulkomailla. Myös kotimaan arvostus lisääntyy ulkomailla opiskelun seurauksena. Kolmantena osana henkilökohtaista kehittymistä on henkilökohtainen kasvu. Se liittyy opiskelijoiden itsenäistymiseen ulkomailla opiskelun aikana sekä itsetuntemuksen parantumiseen. Opiskelijat kokivat vahvasti myös muuttuneensa vaihto-opintojen seurauksena.

Taulukko 4: Henkilökohtainen kehittyminen

Opiskelijoiden haastatteluista kävi selvästi ilmi, että vaihto-opiskelun vaikutuksia oli pohdittu paljon kotimaahan paluun jälkeen. Vaikutuksia verrattiin usein vaihtoa edeltäviin odotuksiin esimerkiksi opintotavoitteista ja kielitaidon parantamisesta ja monella tavoin ne olivat yhtenevät. Haastattelut kuitenkin osoittivat, että vaihdon vaikutukset

ylittivät selkeästi pelkät saavutetut opintosuoritukset ja kotiin viemisistä se merkittävin liittyi henkilökohtaiseen kehittymiseen. Seuraavaksi tarkastelen vaihto-opintojen vaikutuksia opiskelijan näkökulmasta tarkemmin.

Koulutukseen liittyvät vaikutukset

Vaihdon vaikutuksista kysyttäessä opiskelijat puhuivat odotetusti paljon opintojen suorittamisesta ja opintojen hyväksyttämisestä kotiyliopistossa. Kaikki olivat saaneet hyväksi luettua tehtyjä opintoja palatessaan kotiyliopistoon, mutta yksittäisten opiskelijoiden välillä oli kuitenkin suuria eroja siinä, miten paljon opinnot olivat vieneet tutkintoa eteenpäin.

Osa opiskelijoista oli positiivisesti yllätynyt opintojen nopeasta etenemisestä kun taas toisille suoritetuista kursseista ei ollut suoranaista hyötyä tutkintoa ajatellen. Tilanne liittyikin pitkälti jo aiemmin ilmi tulleeseen ongelmaan siitä, ettei kurssivalintoja joko pystynyt tekemään etukäteen tai kurssit täytyi myöhemmin vaihtaa toisiin.

”Mä pystyin jotain kursseja hyväksilukemaan mun pääaineeseen, mut en tosiaan niin paljon ko olisin halunnu.” (H6E)

”Se hyväksiluku et se toimi just niinko mie toivoin, paremminki ko mie toivoin” (H4J)

Vaikka akateemiset syyt eivät olleet kenelläkään merkittävin syy vaihtoon hakeutumiselle, vaikuttivat ne kuitenkin jonkin verran yliopiston valintaan. Opiskelun myötä oman oppialan tuntemuksen koettiin parantuneen vaihdon aikana. Opintopisteiden lisäksi mukaan tarttui esimerkiksi oman alan kirjallisuutta. Yksi opiskelijoista kertoi myös huomanneensa, mikä osa-alue omassa pääaineessa kiinnosti ylitse muiden ja ymmärtäneensä, mihin suunnata opintojaan jatkossa, jotta pääsisi kiinnostavaan työpaikkaan opintojen päätyttyä.

”Kyllä mää koen et siellä (vaihdossa) on saanut jotain oivalluksia, jotakin myös tiedollisesti” (H4J)

”Sieltä tuli hankittua jotain kirjallisuutta, ja niistä kursseista, mitä siellä suoritti, niistä on ihan varmasti hyötyä ton gradun tekoon” (H2M)

Myös kielitaidon koettiin parantuneen merkittävästi ja itsensä ilmaisuun vieraalla kielellä oli tullut lisää rohkeutta. Vieraskielisten ihmisten kanssa keskustelua ei koettu enää ongelmallisena vaan siihen suhtauduttiin erittäin positiivisesti. Kotiin palattaessa halu soveltaa vaihdossa saatua uutta osaamista olikin kova.

“Kieli tottakai sillä tavalla niinku pysy aktiivisena ja parani. Tavallaan sen kielen ymmärrys nousi sitte koko ajan” (H5H)

”(Mukana tuli) ehkä tietynlainen varmuus myös niihin vuorovaikutustilanteisiin myös, et jos on joku niinku muuta kieltä puhuva” (H4J)

”(Palatessa) oli tavallaan intoa täynnä, et pääsis puhumaan englantia” (H6E)

Henkilökohtainen kasvu

Vaihto-opiskelu tarjosi opiskelijalle myös mahdollisuuden itsenäistymiseen. Pitkä välimatka perheeseen ja kaveripiiriin mahdollisti omien päätösten ja valintojen tekemisen vapaana lähipiirin näkemyksistä ja mielipiteistä. Se tarjosi myös mahdollisuuden miettiä valintojaan ja omaa elämäänsä tarkemmin ilman tutun ympäristön vaikutusta ja paineita.

”Se (vaihto-opiskelu) tarjoaa sellasen hengähdysmahdollisuuden niinkö vähän miettiä omaa elämäänsä” (H2M)

Kaikki haastateltavat sanoivat myös nauttineensa siitä, ettei kukaan kohdemaassa tuntenut heitä ennalta. Oli mahdollista todella irtautua ennakko-oletuksista, joita ihmisillä oli jo tutuksi käyneessä ympäristössä ja aloittaa tavallaan puhtaalta pöydältä.

“Oli ihana olla paikassa, jossa kukaan ei tunne sua, tiedä sun taustoja” (H1H)

”Mä halusin ihan eri hiekkalaatikolle. Elikkä missä mulla ei oo mitään sellasta...tavallaan hypätä aivan eri elämään” (H3L)

Osalla opiskelijoista itsenäistyminen näkyi myös tärkeissä ihmissuhteissa: uskalluksena päättää onneton parisuhde ja syvempänä ymmärryksenä lapsuuden perheen vaikutuksesta omaan toimintaan.

”Mä oon paljon itsenäisempi kun mä oon muualla. (Kotona) mä oon ihan niinku mä olisin lapsi taas... sitä on niin paljon vanhempien kanssa tekemisissä että taantuu lapseksi taas.” (H6E)

Itsenäistyminen näkyi myös lisääntyneenä itseluottamuksena ja uskona siihen, että pärjää elämän muuttuvissa tilanteissa. Onnistunut kokemus pitkästä ulkomailla oleskelusta ja opiskelusta todisti, että selviää omillaan.

”Se (vaihto) tavallaan todisti, et pärjää todella hyvin muuallakin ko täällä” (H2M)

”Mä pärjäsinkin sen homman ihan tosi hyvin ja ei mulla oo mitään ongelmaa mennä tuonne jotenki tonne Eurooppaan pörräileen tai silleen, että jotenki sitä vahvistu vielä.” (H3L)

Vaihto-opinnot myös paransivat opiskelijoiden itsetuntemusta. Ulkomailla opiskelu toi mukanaan myös yllättäviä tilanteita, joihin piti reagoida nopeasti. Esiin nousi piirteitä, joita ei ollut liittännyt omaan käytökseen aikaisemmin. Tämä antoi eväitä myös oman toiminnan arviointiin.

”Niin ehkä tämmöset, et niissä ehkä huomasi, että ois voinu tietyllä tavalla jopa heittäytyä epäkohteliaaksi. Tavallaan niinkö aggressiivisesti esittää vastalauseen, mitä niinkö Suomessa tuskin olis tullu tehtyä.” (H4J)

”Tottakai oman ymmärryksen kasvu liittyy siihen, että näkee miten muut ihmiset toimii ja sitten näkee sen, että miksi minä itse reagoisin tähän” (H5H)

Toisaalta vaihto sai haastateltavat myös huomaamaan, miten tärkeäksi ihmisten ystävällinen suhtautuminen muodostuu asuttaessa vieraassa kulttuurissa. Tämän seurauksena oman ystävällisyyden ja sosiaalisuuden koettiin lisääntyneen. Opiskelijat kokivat muutuneensa vaihdon aikana.

”Sitä on tavallaan niinku muuttunu erilaisemmaksi. Toki sitten mä oon aina ollu semmonen höpöttelijä et joillekin se eron huomaaminen voi olla hirveen vaikeeta, koska se on kuitenkin se sama puhuva pää, joka vaan höpöttää. Mutta ainakin omassa käytök-

sessä, siellä on niinko eroja --- miten mä ite koen, että miten mä olen muuttunu niin mä olen --- enemmän ystävällinen” (H5H)

Myös omaan ajatteluun saatiin lisää välineitä eikä maailma enää näyttänyt yhtä mustavalkoiselta kuin ennen. Kyky ymmärtää laajempia kokonaisuuksia ja ympärillä olevia ihmisiä parantui.

”Osaa jotenkin muodostaa asioitten välille yhteyksiä paremmin kuin ennen” (H4J)

”Se niinku opettaa itestä niin paljon. Musta tuntuu, et se fyysisesti laajentaa sun ajattelua. Kun on ennen tottunu ajattelemaan asiaa A niin nykyään siinä ehkä näkee jo vähän B:tä ja C:täkin. Se ei ole aina niin yksiselitteistä se ajatuksen kulku. Mustavalkoisuus on häipymässä” (H5H)

Kysyttäessä miten paluu Suomeen sujui, kävi ilmi, että se oli ollut hiukan kivikkoista. Omien uusien kokemusten ja oivallusten merkitystä oli vaikea selittää vanhoille kaverille. Vaihto-opiskelun tärkeys oli opiskelijalle selkeästi suuri, mutta sen näkyväksi tekeminen Suomessa ei ollutkaan niin helppoa. Oman paikan löytäminen tuntui aluksi vaikealta eikä vanhaan rooliin solahtaminen onnistunut aina helposti.

”Sitte ko sä tuut takas ni se on edelleen se sama soppa. Sitte kuitenkin oli semmonen, että oli hirveen paljon asioita, mitä vois kertoa, mutta ei voi silleen kertoa, ko jätkät... musta tuntuu, että ne ei halunnu kuulla koska ne ei oo osallisia siinä. Ei voi tiäkkö, vaikka haluais ne kaikki jakkaa, ni ei ne silleen, ei ne voi sitä ymmärtää” (H3L)

“Koki ulkopuolisuuden tunnetta (kun palasi Suomeen)” (H1H)

Kansainvälinen suuntautuminen

Vaihto-opintojen suorittaminen vaikutti myös kulttuurisen monimuotoisuuden ymmärtämiseen. Pitkä oleskelu ulkomailla sai opiskelijat katsomaan yhteiskuntaa eri näkökulmasta, vähemmistön edustajana. Vaihto-opinnot auttoivat heitä asettumaan myös Suomessa asuvien ulkomaalaisten asemaan ja olemaan heitä kohtaan avoimempia. Vaihto-opiskelu myös mursi ennakkoluuloja vieraita kulttuureja kohtaan ja auttoi ymmärtä-

mään, että ihmiset ovat loppujen lopuksi samanlaisia huolimatta erilaisesta kulttuuri-taustasta.

”Ymmärtää jotenki kulttuureja, tätä erilaisuutta ja samanlaisuutta jotenkin paremmin.”
(H4J)

”(Vaihdon aikana) oppii niinku, se että oot vieraana toisessa kulttuurissa ni opit ymmärtämään niinku niitä maahanmuuttajia jotka tulee Suomeen, tai muita vähemmistön edustajia.” (H1H)

”Tavallaan ymmärtää sen, että me ollaan kaikki kuitenkin aivan samanlaisia joka paikassa.” (H3L)

Haastateltavat kertoivat myös kotimaan arvostuksen lisääntyneen vaihto-opiskelujen seurauksena. Yhtäältä opiskelijat oppivat suhtautumaan omaan kotimaahansa kriittisemmin, mutta toisaalta ulkomailla asuminen auttoi myös kiinnittämään huomiota kotimaan hyviin puoliin, jotka oli aiemmin ottanut itsestään selvyytenä. Kokemus asumisesta toisessa valtiossa myös kasvatti ylpeyttä omasta kotimaasta.

”No hyvänen aika on meillä pohjoismaissa niinkö hyvinvointivaltio on mallina koko maailmassa --- silleen tavallaan saa niinkö olla tavallaan ylpeä siitä suomalaisuudesta.” (H3L)

”Sä näit niinko paljon eri tilanteita ja elit eri tilanteissa niin sitä kautta oppii myös arvostamaan sitä omaa (kulttuuria).” (H1H)

Vaihto-opinnot myös avasivat ovea ulkomailla asumiseen ja elämiseen ja toivat eväitä selvitä erilaisessa kulttuurissa. Yhtäältä tämä innosti hakeutumaan uudestaan ulkomaille joko vaihto-opiskelijana tai töiden perässä. Kaikki haastateltavat kertoivat, että olisivat valmiita lähtemään ulkomaille uudelleenkin. Toisaalta vaihto-opinnot nähtiin myös kokemuksen, joka myös purki tarvetta hankkia ulkomaankokemusta, joka taas johti kriittisempään suhtautumiseen sen osalta, että missä roolissa ulkomaille kannattaisi lähteä uudelleen.

”Se, että olin ollu ulkomailla kerran ja et se oli hyvä kokemus niin vaikutti siihen, että halusin ehdottomasti mennä ulkomaille myös työharjotteluun kerta siihen oli mahdollisuus” (H2M)

”Siitä (ulkomailla olosta) on positiivinen kokemus ja myös siitä pärjäämisestä on positiivinen kokemus niin sinällään sitä kokis et on sitä valmiimpi ehdottomasti lähtemään.”
(H4J)

Vaihto-opintoja pidettiin merkittävänä kokemuksena, jonka vaikutukset olivat monita-
hoiset ja laaja-alaiset. Vaihto-opintojen merkitystä oli vaikea tiivistää muutamalla sanal-
la, sillä sen koettiin olevan niin tärkeä.

*”Mä luulen et se on kokemus, jota on hyvin vaikee purkaa niinku yksiselitteisesti, et se
ehkä jotenki vaikuttaa koko maailmankatsomukseenki tietyllä tavalla”* (H4J)

Yhteenveto

Vaihto-opintojen koetut vaikutukset kiteytyvät henkilökohtaiseen kehitykseen, joka
koostuu koulutukseen liittyvistä vaikutuksista, henkilökohtaisesta kasvusta sekä kansainvälisen suuntautumisen muodostumisesta. Koulutukseen liittyvät vaikutukset koostuvat suoritettujen opintojen hyväksi lukemisesta kotiyliopistossa ja opintojen etenemisestä. Myös oman alan tuntemuksen koettiin parantuneen vaihdon aikana ja omiin koulutusvalintoihin saatiin rohkeutta.

Myös kielitaito parani ja vuorovaikutustilanteisiin tuli lisää varmuutta. Etenkin englanninkielisissä maissa, joissa opiskelijat pärjäsivät erinomaisesti kielitaidollaan, koettiin kommunikaatiotilanteisiin tulleen varmuutta ja vuorovaikutuksen vieraskielisten ihmisten kanssa helpottuneen. Henkilökohtaisen kehityksen kannalta koulutukseen liittyvät vaikutukset vievät opiskelijaa kohti työn ja uran maailmaa ja avittavat siirtymisessä työelämään.

Henkilökohtaiseen kehittymiseen liittyi myös vahvasti kansainvälisen suuntautumisen muodostuminen joka näkyi yhtäältä haluna ja valmiutena ulkomailla asumiseen ja työskentelyyn. Opiskelu vieraassa kulttuurissa sai opiskelijat myös katsomaan yhteiskuntaa uudesta näkökulmasta, vähemmistön edustajana, mikä lisäsi monikulttuurista ymmärrystä. Toisaalta myös kotimaan arvostus lisääntyi vaihto-opintojen seurauksena opiske-

lijän saadessa välimatkaa omaan kulttuuriin ja nähdessään sen toisenlaisesta näkökulmasta.

Henkilökohtaisen kasvun kategoriaan taas liittyi itsenäistyminen ja omien siipien kokeilu kaukana kotimaasta ja lapsuuden perheestä sekä lähimmistä ystävistä. Opiskelijat tuntuivat vaihto-opintojen aikana myös itseensä paremmin ja tiukoissa tilanteissa esille nousi piirteitä, joita ei oltu osattu yhdistää itseensä.

Vaihto-opintojen jälkeen opiskelijat myös kokivat muuttuneensa jonkin verran ihmisinä. Sosiaalisuus ja ystävällisyys olivat lisääntyneet ja aiemmin mustavalkoiseen maailmankuvaan oli tullut lisää värejä. Asuminen ja opiskeleminen kaukana perheestä ja läheisistä tarjosi mahdollisuuden pohtia ja tarkastella sekä omaa elämää että itseään ilman läheisten ihmisten vaikutusta.

Tarkasteltuani sosiaalisen identiteetin muodostumisen ja henkilökohtaisen kehityksen kategorioita lähemmin, vastaan seuraavaksi pääasialliseen tutkimuskysymykseeni siitä, miten opiskelija muodostaa identiteettiään ulkomailla suoritetun pitkän opiskelujakson aikana.

6 Kohti kansainvälistä identiteettiä

Identiteetin rakentuminen vaihto-opiskelun aikana tapahtuu yksilön ja hänen kohtaan uuden toimintaympäristön välisessä vuorovaikutuksessa. Kuviossa 2 on esitetty sosiaalisen identiteetin muodostumisen osa-alueet, joilla toimiessaan opiskelija rakentaa identiteettiään vaihdon aikana. Vaihdon vaikutuksia opiskelijan kannalta voidaan kuvata termillä henkilökohtainen kehittyminen, jonka muodostavat henkilökohtainen kasvu, kansainvälisen suuntautumisen muodostuminen sekä koulutukseen liittyvät vaikutukset.

Kuvio 2: Identiteetin rakentuminen vaihdon aikana

Identiteetti rakentuu vaihdon aikana opiskelijan kohdatessa uusia tilanteita ja haasteita uudessa toimintaympäristössä. Yhtäältä tähän liittyvät arkisten asioiden hoito vaihtokohteessa kuten laskujen maksu, asunnon etsiminen ja virastoasioiden hoito. Myös opiskelumailmaan liittyvät haasteet kuten kotimaan ja kohdemaan välisten opiskelijajärjestelmien erot ja niihin sopeutuminen, ovat osa uutta ympäristöä.

Kotimaahan verrattuna käytännön asioiden hoitaminen uudessa ympäristössä niin arkielämässä kuin opintoihin liittyen vaatii enemmän aikaa ja energiaa. Ollessaan vastakkain päivittäisten toimintojen kanssa, selvittäessään haasteellisia ja epäselviä tilanteita opiskelija tarkentaa käsitystä itsestään ja muuttaa toimintatapojaan uuteen ympäristöön paremmin soveltuviksi. Onnistumisten ja epäonnistumisten kautta hän oppii elämään uusien tilanteiden kanssa, sietämään epävarmuuksia ja ratkaisemaan ongelmia.

Myös sosiaaliset suhteet, sekä vaihtokohteessa muodostetut uudet ihmissuhteet että suhde perheeseen ja ystäviin kotimaassa, muodostuvat tärkeiksi identiteetin rakentamisen kannalta. Luodessaan ja ylläpitäessään uusia ihmissuhteita vaihto-opiskelun aikana opiskelija saa palautetta itsestään ja omasta toiminnastaan. Näissä vuorovaikutussuhteissa hän muodostaa minäkuvaansa, tuo siihen uusia osia ja muokkaa vanhoja.

Vieraiden kulttuurien päivittäiset kohtaamiset ovat myös olennainen osa identiteetin rakentamista. Ollessaan vastakkain kulttuurierojen kanssa opiskelija kiinnittää huomiota kotimaassa vallalla oleviin itsestäänselvyyksiin ja oppii kyseenalaistamaan niitä sekä tarkastelemaan kriittisesti myös omaa kulttuuriaan.

Matti Taajamon (1999) tutkimus ulkomailla opiskelusta antaa samansuuntaisia tuloksia. Hän katsoo opiskelun ja oppimisen sekä vuorovaikutustilanteiden kuuluvan merkittävimpiin vaihtovuotta jäsentäviin tekijöihin. Vaikka hänen tutkimuksensa ei suoranaisesti keskitykään identiteetin muodostamiseen, hän kuitenkin katsoo identiteetin kehittyvän vaihto-opiskelun aikana opiskelijan tarkastellessa omia opintojaan ja tulevaisuuden suunnitelmiaan erilaisesta näkökulmasta. Vaihtovuosi tekee opiskelijasta itsenäisemmän ja mahdollistaa identiteetin rakentamisen (Taajamo 1999, 60–61).

Myös Gmelchin (1997, 486–487) tutkimus amerikkalaisista opiskelijoista Euroopassa tukee käsitystäni siitä, että yksilön henkilökohtainen kehitys voidaan jäljittää ulkomailla kohdattuihin ongelmiin, yllätyksiin ja arkipäivän haasteellisiin tilanteisiin. Myös uuteen

kulttuuriin sopeutuminen, uusien asioiden oppiminen ja vieraalla kielellä toimiminen selittää Gmelchin (1997, 486–487) mukaan opiskelijoiden kehittymistä.

Gmelchin tutkimus kuitenkin eroaa omasta tutkimuksestani siinä, että hänen tutkimuksensa kohderyhmä koostuu opiskelijoista, jotka ottivat osaa nimenomaan amerikkalaisille suunniteltuun koulutukseen ja näin ollen kontaktit paikallisten opiskelijoiden kanssa jäivät vähäisiksi. Tämä selittää sitä, miksi sosiaalisten suhteiden kategorian merkitys ei Gmelchin tutkimuksessa tule yhtä vahvana esiin.

Tutkimukseni perusteella on selvää, että palatessaan kotimaahan opiskelijat huomaavat muuttuneensa. He eivät enää ole samanlaisia kuin lähtiessään vaihtoon. Tämä näkyy erityisesti arkeen ja entiseen ystäväpiiriin paluun haasteina. Sopeutuminen takaisin kotiin ja kotiyliopistoon ei ole täysin suoraviivaista vaan vaatii oman muuttuneen itsen sovittamista takaisin siihen kulttuuriin ja ympäristöön, josta vaihtoon lähdettiin.

Vaihto-opintojen koettuja vaikutuksia on kuvattu kuvion 2 alaosassa. Lyhyesti esitettyinä ne kiteytyvät henkilökohtaiseksi kehitykseksi, joka onkin vaihto-vuoden merkittävin anti opiskelijan kannalta. Tähän lopputulokseen tulevat tutkimuksissaan myös Gmelch (1997, 483–485) ja Garam (2001, 29–31).

Vaihdon aikainen henkilökohtainen kehitys muodostuu yhtäältä koulutukseen liittyvistä vaikutuksista. Opintojen suorittaminen ulkomailla, kielitaidon paraneminen ja oman alan parempi tunteminen nostavat opiskelijan arvoa työmarkkinoilla ja helpottavat siirtymistä työn ja uran maailmaan. Kuten Kuusinen (1995, 313) toteaa, uran ja työn maailmaan siirtyminen on yhä erittäin tärkeä tehtävä nuoren elämässä, sillä uravalinta ja ammattiin valmistautuminen vaikuttavat suoraan nuoren kykyyn tulla toimeen omillaan, riippumattomana vanhemmistaan. Opiskelijan kokemus toimimisesta vieraassa kulttuurissa ja sopeutumisesta opiskelumailman vaateisiin tekee myös kansainvälisen uran mahdollisuudesta todellisemman ja laskee kynnyistä hakeutua töihin kotimaan ulkopuolelle.

Kansainvälistä identiteettiä ajatellessa kiinnostaviksi tekijöiksi osoittautuvat myös henkilökohtainen kasvu ja kansainvälisen suuntauksen muodostuminen. Henkilökohtaiseen kasvuun liittyy omien siipien kokeilu kaukana kotoa. Koska läheisten ihmisten muodostama turvaverkko ei ole välittömästi saatavilla, itsenäistyminen on vahvempaa kuin ko-

timaassa. Vaihto-opintojen aikana myös itsetuntemus paranee ja opiskelijat huomaavat itsessään piirteitä, joita ei ennen vaihtoa tunnistanut osaksi itseään. Muutos itsessä näkyy pääosin sosiaalisuuden ja ystävällisyyden lisääntymisenä sekä oman, riippumattoman ajattelun kehittymisenä.

Kansainvälisen identiteetin kehittyminen näkyy myös kansainvälisen suuntautumisen muodostumisena. Opiskelijan ymmärrys kulttuurisesta monimuotoisuudesta syvenee. Kyky toimia erilaisista kulttuurisista taustoista tulevien ihmisten kanssa kasvaa ja mustavalkoisissa totuuksissa aletaan nähdä myös muita sävyjä. Omakohtainen kokemus toisessa kulttuurissa elämisestä vähemmistön edustajana vaikuttaa myös merkittävästi siihen, miten maahanmuuttajiin suhtaudutaan kotimaassa.

Ulkomailla opiskeluun ja asumiseen liittyy myös vahvasti uudenlaisen, kotimaasta eroavan vierauden kohtaaminen. Vaihto-opintojen aikana yksilöä ympäröi erilainen toiseus kuin kotimaassa ja opiskelijan on kyettävä asemoimaan itsensä suhteessa tuohon uudenlaiseen toiseuteen. Kuten Forsander (1994, 15) toteaa, vierauden kohtaaminen mahdollistaa aina paremman ymmärryksen muodostumisen siitä, kuka yksilö itse on.

Kansainvälinen identiteetti siis kiteytyykin opiskelijan kyvyksi toimia muuttuvissa tilanteissa. Siihen liittyy itsenäistyminen ja itsensä parempi tunteminen sekä usko ja luottamus siihen, että pystyy toimimaan ja selviämään elämän muuttuvissa tilanteissa. Myös maailmankatsomuksen avartuminen ja kyky katsoa maailmaa myös toisten ihmisten näkökulmasta kehittyvät vaihto-opiskelun seurauksena.

Kansainvälisen identiteetin rakentumisesta vaihto-opintojen aikana voidaan löytää yhtymäkohtia myöhäismoderniin identiteettiteoriaan ja ajatukseen siitä, että nyky-yhteiskunnassa identiteetti on jatkuvan muutoksen kohteena. Identiteettiin tuodaan elementtejä eri paikoista, ihmisistä ja kulttuureista eikä sen katsota koskaan tulevan täysin valmiiksi.

Bauman (1996) kuvaa myöhäismodernin ajan ihmisen identiteettiä nomadiseksi. Hänen mukaansa siinä missä modernin ajan ihminen rakensi identiteettiään kohti jotain tiettyä päämäärää, myöhäismodernin yksilö kulkee erilaisten, yhteen kuulumattomien paikkojen välillä ja lainailee, kokeilee ja testailee erilaisia asioita. Identiteetin tarkoitus ei siis ole enää olla ehjä tai tulla valmiiksi vaan sitä muokataan tilanteen vaatimalla tavalla.

Identiteetti on siis hyvin dynaaminen rakennelma, joka vastaa nopeasti yksilön elämässä tapahtuviin muutoksiin ja vaatimuksiin.

Gergen (1991) on Baumanin kanssa samoilla linjoilla identiteetin dynaamisuudesta. Hänen mukaansa identiteettiin integroidaan jatkuvasti osia ja palasia erilaisista kulttuureista, ihmisistä ja kokemuksista. Gergen (1991) katsoo tämän tendenssin olevan osa nykypäivän ihmisen elämää jo pelkän median välityksellä. Tarkasteltaessa vaihto-opiskelua on selvää, että vieraan kulttuurin mukanaan tuoma uusi toimintaympäristö on paljon vahvemmin läsnä opiskelijoiden elämässä kuin pelkkä median kautta saatu kuva todellisuudesta kodin ulkopuolella. Eläessään vieraassa kulttuurissa opiskelijat ovat koko ajan alttiina uusille asioille, kokemuksille ja ihmisille.

Gergeniä (1991) mukaillen, opiskelijat alkavatkin vaihto-opiskelun seurauksena heijastaa sitä todellisuutta, jossa he elävät liittäen itseensä osia ja palasia ympäröivästä yhteiskunnasta. Identiteetti siis muuttuu ympäristön mukana ja yksilöt siirtyvät hiljalleen modernista, ehjästä ja vakaasta identiteetistä kohti dynaamista ja jatkuvan muutoksen kohteena olevaa identiteettiä.

7 Pohdinta

Tässä tutkimuksessa olen tarkastellut yliopisto-opiskelijoiden vaihto-opiskelun aikaista identiteetin kehitystä. Aihetta on lähestytty kehitystehtäväteorioiden kautta tarkastellen erityisesti niitä osa-alueita, joilla opiskelija muodostaa identiteettiään vaihto-opiskelun aikana sekä niitä vaikutuksia, joita opiskelijat kokevat vaihto-opiskelulla olleen. Tutkimusaihetta on lähestytty nimenomaan opiskelijoiden omien kokemusten avulla ja sen tarkoituksena onkin ollut lisätä ymmärrystä siitä prosessista, johon opiskelijat ottavat osaa lähtiessään opiskelemaan ulkomaille. Tutkimus auttaa siis ymmärtämään, miten opiskelija kehittää itseään ja kasvaa vieraan kulttuurin vaikutuksen seurauksena.

Laadulliselle tutkimukselle ominainen suora yhteys tutkijan ja tutkittavien välillä tekee eettisistä kysymyksistä hyvin monimuotoisia. Esimerkiksi haastattelutilanteessa informaation saaminen tutkittavilta ei ole mahdollista anonymisti vaan tutkijalla on tiedossa aina vähintäänkin tutkittavan nimi ja yhteystiedot. (Hirsjärvi & Hurme 2008). Myös kerätty aineisto on usein hyvin henkilökohtaista, vaikka siinä ei keskityttäisikään erityisen arkoihin aiheisiin kuten esimerkiksi perheväkivaltaan tai alkoholinkäyttötottumuksiin. Kun tutkimusmateriaali kerätään ihmisiä haastattelemalla, kuten tässä tutkimuksessa, on tutkijan syytä ryhtyä toimenpiteisiin, joilla pyritään varmistamaan tutkittavien anonymisuus. Myös kerätyn haastatteluaineiston säilytys on syytä suunnitella siten, että tutkittavien yksityisyys voidaan taata.

Tässä tutkimuksessa tutkittavien yksityisyyttä on suojattu siten, että heidän nimensä, vuosikurssinsa ja pääaineensa eivät käy ilmi raportista. Myös vaihtokohteet, sekä kohdemaat että yliopistot on jätetty yksilöimättä, sillä yleisempi kuvaus on riittävä tutkimuksen tarkoituksen saavuttamiseksi. Haastatteluaineiston eettisen säilyttämisen turvaamiseksi se on tallennettu sähköisesti ja suojattu salasanalla. Käytetyn nauhurin muisti on tyhjennetty ohjeiden mukaisesti ja paperikopiot haastatteluista on hävitetty, sillä aineiston analyysi on tehty pääosin tietokoneella.

Tutkittavien suojaan kuuluu myös oikeus tietää miten tutkimusaineistoa tullaan kyseisessä tutkimuksessa käyttämään. Toivetta vetää oma haastattelu pois tutkimusaineistosta missä tahansa tutkimuksen vaiheessa täytyy myös kunnioittaa jos tutkittava tulee haastattelun teon jälkeen katumapäälle. (Tuomi & Sarajärvi 2009.) Tämän tutkimuksen aineistoa kerätessä kyseisenkaltaisia pyyntöjä ei esiintynyt. Tutkimuksenteon etiikkaan kuuluu myös se, että tutkija huolehtii siitä, että tutkittava on tietoinen oikeuksistaan (Tuomi & Sarajärvi 2009).

Tutkimustyön eettisyyteen liittyy myös tutkijan persoona. Huw (2009) huomauttaa, että pohdittaessa tutkimuksen eettisyyden edellytyksiä pitäisi olla kiinnostuneempi tutkijan luonteesta ja moraalikäsitteistä pikemminkin kuin hänen yksittäisistä toiminnoista. Huw (2009) perustelee tätä sillä, että huolimatta kaikista tarkistusmenetelmistä ennen tutkimusta, sen aikana ja sen jälkeen, suuri osa tutkimustyöstä tehdään yksin.

Myös Tuomi ja Sarajärvi (2009, 127) ovat samoilla linjoilla todetessaan tutkijan olevan heikoilla jäillä jos hän suhtautuu hyvän tutkimuksen eettisiin kysymyksiin vain tarkistuslistoina: ”hyvää tutkimusta ohjaa eettinen sitoutuneisuus”. Tutkimuksen eettisyyttä voidaan pitää myös yhtenä laatukriteerinä. Hyvin tehty tutkimussuunnitelma, tarkoin valittu tutkimusasetelma sekä tunnollinen tutkimusraportointi liittyvät kaikki hyvään tutkimusentekotapaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009)

Tutkimuksen luotettavuutta pohdittaessa on aloitettava ymmärryksestä todellisuuden ja tiedon luonteesta. Laadulliselle tutkimukselle tyypilliseen tapaan, tässä tutkimuksessa todellisuuden nähdään olevan riippuvainen ajasta ja havainnoitsijasta ja objektiivisen tiedon saavuttamista pidetään ongelmallisena. Näin ollen kvantitatiivisessa tutkimustraditiossa käytettyjen reliabiliteetin ja validiteetin käsitteet ovat hyödyllisiä luotettavuuden mittareina ainoastaan sovelletusti (Hirsjärvi & Hurme 2000).

Kuten Hirsjärvi ja Hurme (2000) huomauttavat, reliabiliteetin vaatimus on erityisen ongelmallinen kun puhutaan ihmisestä tutkimuskohteena. Ongelmaksi muodostuu yhtäältä se, että ihminen on tietoinen olento, joka kykenee muuttamaan tulkintoja itsestään ajan kuluessa ja näin ollen ei ole mielekäs olettaa, että nämä tulkinnat pysyisivät samoina ajasta riippumatta. Etenkin tutkittaessa yksilön kasvamista ihmisenä ja identiteetin kehittymistä ollaan tekemisissä prosessin kanssa, joka on käynnissä läpi elämän.

Tehtäessä laadullista tutkimusta tutkija ei voi sulkea itseään täysin tutkimuksen ulkopuolelle. Kuten Hirsjärvi ja Hurme (2008) huomauttavat, haastattelututkimuksessa tiedon luomiseen osallistuu haastateltavan lisäksi myös haastattelija. Saavutettu tieto on näin ollen aina rakennelma, jonka luomiseen ovat osallisina sekä haastateltava että haastattelija. Erilaiset äänenpainot, hyväksyvät huokaukset ja haastattelijan ei-verbaali ja paraverbaali viestintä vaikuttavat tapaan, jolla haastateltava vastaa kysymyksiin. Tiedon nähdäänkin näin ollen olevan yhdessä konstruoitua ja objektiivisen tutkijasta riippumattoman tiedon saamista haastattelututkimuksessa pidetään käytännössä mahdottomana.

Huolimatta lukuisista ongelmista, reliabiliteetin vaatimusta voidaan kuitenkin lähestyä kvalitatiivisessa tutkimuksessa keskittymällä erityisesti tutkijan toimintaan aineiston keräämisvaiheessa ja analyysia tehtäessä (Hirsjärvi & Hurme 2000). Tässä tutkimuksessa reliabiliteettia on pyritty varmistamaan tekemällä kaikki haastattelut henkilökohtaisesti. Näin on voitu varmistaa, että suunniteltu haastattelurunko on ollut käytössä samanlaisena kaikkien haastateltavien kohdalla eikä erilaisia tulkintoja siitä ole päässyt syntymään. Myös aineiston litterointi on tehty heti haastattelujen jälkeen, jolla on pyritty takaamaan se, että kaikki haastattelut on litteroitu samalla tavalla. Tämän lisäksi valmiin litteroinnin laatu on tarkastettu palaamalla alkuperäiseen äänitteeseen, jotta on voitu varmentaa se, ettei litteroinnista ole jäänyt mitään pois.

Kvalitatiivisessa haastattelututkimuksessa reliabiliteettia voidaan lisätä myös dokumentoimalla tarkasti se, miten tutkimus on tehty (Hirsjärvi & Hurme 2000). Tässä tutkimuksessa on pyritty kirjoittamaan auki se prosessi, jonka kautta esitettyihin tutkimustuloksiin on päädytty. Tutkimusraporttiin on liitetty sekä aineiston keruussa käytetyt tutkimusteemat että esimerkki aineiston pelkistämisestä sekä luokittelusta. Kuten Hirsjärvi ja Hurme (2000) toteavat, tällä ei voida taata, että toinen tutkija pääsisi samoihin tuloksiin samoilla kysymyksillä, mutta sillä voidaan laadullisessa tutkimuksessa pyrkiä korvaamaan reliabiliteetin ja validiteetin käsitteitä, jotka sellaisenaan eivät sovellu kvalitatiiviseen haastattelututkimukseen.

Validiteetin ongelmaan voidaan esittää ratkaisuksi myös tukeutumista triangulaatioon (Patton 2001). Triangulaatiolla viitataan useiden tiedonantajaryhmien, metodien ja aineistojen yhteiskäyttöön. Se voi koskea myös tutkijoita, jolloin useat eri henkilöt analysoivat ja keräävät aineistoa yhdessä (Denzin 1978). Jos triangulaation avulla saadut tut-

kimustulokset ovat samansuuntaisia, voidaan sitä pitää merkinä tutkimuksen luotettavuudesta. Johtuen Pro Gradu tutkielman rajatusta laajuudesta sekä sen luonteesta opinnäytetyönä, tässä tutkimuksessa ei ole turvauduttu tutkija- tai aineistotriangulaatioon. Tutkimustuloksia on kuitenkin pyritty vertaamaan olemassa oleviin tutkimuksiin identiteetin kehittymisestä.

Tutkimustuloksien luotettavuutta tarkasteltaessa, on otettava myös huomioon kerätyn aineiston laajuus. Tässä tutkimuksessa haastattelujen tekeminen lopetettiin siinä vaiheessa kun vastauksien osalta ei enää ilmennyt uutta informaatiota. Litteroitua tutkimusaineistoa kertyi yli sata sivua. Otosta tarkasteltaessa on myös otettava huomioon, että kaikki haastateltavat olivat saman yliopiston opiskelijoita ja näin ollen esimerkiksi itsenäisyyden vaatimukset vaihto-prosessin osalta voivat erota merkittävästikin verrattuna toiseen suomalaiseen korkeakouluun. Identiteetin kehityksen osa-alueissa tämä voi näkyä painotuseroina opiskelun ja arkielämän järjestämisen osalta, sillä Lapin yliopiston kansainvälisten asioiden yksikkö tarjoaa vain hyvin rajoitetusti apua käytännön asioiden järjestämisessä. Muissa yliopistoissa pitkät vaihtosuhteet kohdemaan yliopistoihin voivat näkyä vakiintuneina käytänteinä muun muassa opiskelija-asuntojen järjestämisessä kohdemaassa, joka taas osaltaan vaikuttaa kohdemaassa kohdattuihin arkipäivän ongelmiin.

Tutkimustulosten yleistettävyyteen kaiken kattavaksi totuudeksi vaihto-opiskelun aikaisesta identiteetin kehityksestä suhtautuisinkin varovaisesti. Tämän tutkimuksen perusteella on kuitenkin selvää, että opiskelijat muokkaavat ja rakentavat identiteettiään vaihto-opiskelujen aikana. Palatessaan kotiin vaihtovuoden jälkeen, he eivät ole enää samanlaisia kuin lähtiessään, sillä uudet kokemukset ovat kasvattaneet ja muuttaneet heitä ihmisinä. He ovat tuoneet identiteettiin uusia osia ja palasia siitä toimintaympäristöstä, jossa he elivät vaihto-opintojen aikana.

Identiteetin kehitys ja henkilökohtainen kasvu ovat siis vahva osa opiskelijan vaihtovuoden kokemusta. Tutkimuksen hyötyjä tarkasteltaessa voidaan tutkimustuloksista katsoa olevan apua niille opiskelijoille, jotka suunnittelevat vaihto-opintoihin hakeutumista. Tulokset auttavat ymmärtämään paremmin sitä prosessia, johon opiskelijat ottavat osaa ulkomailla opiskelun aikana.

Tämän tutkimuksen rajoituksiin kuuluu myös se, että johtuen tutkimusasetelmasta, on mahdotonta ottaa kantaa siihen, miten pysyvästä identiteetin muutoksesta vaihto-opintojen aikana on kysymys. Muutos voi olla lyhytaikainen, jolloin opiskelija palaa nopeasti takaisin lähtötilanteeseen. Toisaalta tutkimuksessa mikään ei myöskään viittaa siihen, ettei muutos olisi syvempää ja pysyvämpää. Opiskelijat liittävät tulevaisuuden suunnitelmiinsa vahvan kansainvälisen ulottuvuuden, jota voidaan pitää viitteenä siitä, että jotain pidempiaikaista kansainvälistymistä on vaihto-opiskelujen aikana tapahtunut.

Kiinnostava jatkotutkimusaihe olisi tutkia vaihto-opintojen aikaisen identiteettimuutoksen pysyvyyttä. Se vaatisi useiden haastattelujen tekemistä samojen ihmisten kanssa ennen vaihtoa, sen aikana, heti vaihdon jälkeen sekä esimerkiksi vuosi kotimaahan paluun jälkeen. Näin voitaisiin selvittää tarkemmin millaisessa muodossa identiteetin muutos säilyy yksilön elämässä kun kotimaahan paluusta on jo pidempi aika.

Kiinnostavaa olisi myös keskittyä tarkemmin siihen, miten vaihtokohteen ja kotimaan kulttuurien väliset eroavaisuudet näkyvät identiteetin muutoksessa. Eri yhteiskuntien välillä on kuitenkin merkittäviä eroja siinä, millaista toimintaa arvostetaan, mikä on hyväksyttävää ja mikä toivottavaa. Nämä ovat kaikki osa niitä reunaehtoja, joihin yksilö pyrkii itseään sovittamaan ja joiden kautta häntä arvioidaan.

Lähteet

- Alaluusua, E. Mäkinen, M. 1998. Risteyksiä. Lapin yliopiston opiskelijoiden kokemuksia ulkomailta. Rovaniemi: Lapin yliopisto, kansainväliset asiat.
- Baumeister, R. Muraven M. 1996. Identity as adaptation to social, cultural, and historical context. *Journal of Adolescence* (19), 405-416.
- Bauman, Z. 1996. From Pilgrim to Tourist – or a Short History of Identity. Teoksessa Hall, S. Gay, P (toim.) *Cultural Identity*. Lontoo: Sage publications, 18-36.
- Bolognan Prosessi. 2010. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavilla <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/bologna/> (luettu 30.3.2013).
- Cushman, P. 1990. Why the self is empty. *American Psychologist* (45), 599-611.
- Denzin, N. K. 1978. *Sociological Methods*. New York: McGraw-Hill.
- Dervin, F. 2008. *Métamorphoses identitaires en situation de mobilité*. Turku: Painosalama Oy.
- Education and Training 2020: Council conclusions of 12 May 2009 on a strategic framework for European cooperation in education and training (ET 2020). 2009. Official Journal C 119, 28/05/2009 P. 0002 – 0010. Saatavilla www.muodossa.eu/lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52009XG0528%2801%29:EN:NOT (luettu 21.4.2013).
- Erasmus Mundus Program. European Commission. Saatavilla [www.muodossa.eu/lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52009XG0528%2801%29:EN:NOT](http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus/programme/about_erasmus_mundus_en.php) (luettu 18.5.2013).
- European Commission. 2014. *Erasmus Facts, Figures and Trends. The European Union support for student and staff exchanges and university cooperation in 2012-2013*.
- Erikson, E. 1968. *Identity Youth and Crisis*. Lontoo: W.W. Norton & Company.
- Fadjukoff, P. 2007. *Identity Formation in Adulthood*. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Forsander, A. 1994. Etnisyys ja muutos. Teoksessa A. Forsander & E. Ekholm, R. Saleh (toim.) Monietninen työ – haaste ammattitaidolle. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus ja koulutuskeskuksen täydennyskoulutusjulkaisuja 9. Helsinki: Hakapaino Oy.

Garam, I. 2000. Kansainvälisyyttä käytännössä. Suomalaisten vaihto-opiskelijoiden kokemuksia ulkomailla opiskelusta. Helsinki: Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs 18.

Garam, I. 2001. My Finland. Selvitys ulkomaalaisten vaihto-opiskelijoiden kokemuksista suomalaisissa korkeakouluissa. Kansainvälinen henkilövaihdon keskus CIMO. Publications 5/2001. Helsinki: Multiprint.

Garam, I. 2003. Kun opintie vie ulkomaille. Suomalaisten tutkinto-opiskelu ulkomaisissa korkeakouluissa. Kansainvälinen henkilövaihdon keskus CIMO. Occasional paper 2c.

Garam I. 2012. Kansainvälinen liikkuvuus yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa 2011. Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO. Saatavilla http://www.cimo.fi/palvelut/julkaisut/selvitykset/tietoa_ja_tilastoja_-_raportti_4_2012_kansainvalinen_liikkuvuus_yliopistoissa_ja_ammattikorkeakouluissa_2011_ (Luettu 30.3.2013) .

Gergen, K. 2000. The Saturated Self: Dilemmas Of Identity In Contemporary Life. New York: Basic Books.

Gmelch, G. 1997. Crossing cultures: student travel and personal development. International journal of intercultural relations, 21 (4), 475-490.

Havighurst R. J. 1980. More thoughts on developmental task. Personnel and Guidance Journal, 58, 330-335.

Hirsjärvi, S. Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, S. Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Honkonen, N. 1999. Vaihto-opiskelijoiden kokemuksia maailmalta – palkitsevaa itsensä voittamista kaukana kotoa. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Pro gradu – tutkielma.

Huw, T. 2009. Virtue ethics and research ethics. Teoksessa Lo Piccolo, F. Huw, D. (toim.) Ethics and planning research. Englanti: Ashgate Publishing Ltd, 29-39.

Jussila, J. Tieteellisen terminologian käyttö ja tekstin ymmärrettävyys. Teoksessa Jari Eskola (toim.) Kirjoituksia tieteellisestä kirjoittamisesta. Tampere: TAJU, 45-59.

Kansainvälisty Lapin yliopistossa. 2014. Saatavilla www-muodossa:
<http://www.ulapland.fi/Suomeksi/Opiskelu/Opinnot-ja-opiskelu/Kansainvalisty-Lapin-yliopistossa>. (Luettu 1.10.2014).

Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia 2009-2015. 2009. Opetusministeriön julkaisuja 2009:21.

Koulutus ja tutkimus vuosina 2011-2016 – kehittämissuunnitelma. 2012. Opetus ja kulttuuriministeriön julkaisuja: 2012:12.

Kroger J. 2007. Identity development – Adolescence through adulthood. Kalifornia: Sage Publications, Inc.

Kuusinen J. 1995. Nuorten aikuisten kehitystehtävät, onnellisuus ja kehityksen hallinta. Teoksessa P. Lyytinen. M. Korkiakangas & H. Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan kehitys kontekstissaan. Porvoo: WSOY, 311-322.

Lapin yliopiston vaihto-ohjelmat. Lapin yliopisto. Saatavilla:
<http://www.ulapland.fi/?deptid=2066>, luettu 18.4.2013.

Levinson, D. 1997. The Seasons of a Woman's Life. New York: Random House Inc.

Levinson, D. 1978. The Seasons of a Man's Life. New York: Random House Inc.

Marcia, J E. 1980. Identity in Adolescence. Teoksessa Adelson, J (toim.) Handbook of Adolescent Psychology. New York: John Wiley & Sons, 159-187.

McAdams, D. 1996. Personality, Modernity, and the Storied Self: A Contemporary Framework for Studying Persons. *Psychological Inquiry*: 7 (4), 295-321.

Muuttaako ulkomaanjakso opiskelijan asenteita? *Faktaa Express* 1A/2015. 2015. Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus. Saatavilla:
http://cimo.fi/palvelut/julkaisut/selvitykset/faktaa_express_1a_2015_muuttaako_ulkomaanjakso_opiskelijan_asenteita_, luettu 14.3.2015.

Nurmi J-E. 1995. Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korkiakangas & H. Lyytinen (toim.) *Näkökulmia kehityspsykologiaan kehityksen kontekstissaan*. Porvoo: WSOY, 256-274.

Nurmi J-E, Ahonen T, Lyytinen H, Lyytinen P, Pulkkinen L & Ruoppala, I. 2008. *Ihmi-
sen psykologinen kehitys*. Helsinki: WSOY.

Parkkonen, H. 2007. *Sosiaalityön ja psykologian opiskelijoiden kokemuksia kansainvä-
lisestä opiskelijavaihdosta*. Tampereen yliopisto. Sosiologian ja sosiaalipsykologian lai-
tos. Pro gradu – tutkielma.

Patton, M.Q. 2001. *Qualitative evaluation and research methods* (3. Painos). Kalifornia:
Sage Publications.

Piaget, J. 1972. Intellectual Evolution from Adolescence to Adulthood. *Human Devel-
opment*: 15 (1), 1-12.

Piaget, J. 1968. *Structuralism*. New York: Harper & Roy.

Ricoeur, P. 1991. Narrative Identity. *Philosophy Today* 35 (1), 73-80.

Sagulin, M. 2005. *Yliopistojen kansainvälisen opiskelijavaihdon tuottama oppiminen*.
Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Pro gradu – tutkielma.

Study Abroad Destinations. Lapin yliopisto. Saatavilla
<http://www.ulapland.fi/?deptid=13035>. luettu 18.4.2013.

Taajamo, M. 1999. *Ulkomailla opiskelu – kulttuurinen kehitystehtävä*. Jyväskylä: Kou-
lutuksen tutkimuslaitos.

Taajamo, M. 2005. Ulkomaiset opiskelijat Suomessa. Kokemuksia opiskelusta ja oppimisesta, elämästä ja erilaisuudesta. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.

The Bologna Declaration of 19 June 1999. Joint declaration of the European Ministers of Education. 1999. Saatavilla:

http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/about/how_it_works.htm (luettu 30.3.2013).

The Erasmus Impact Study. Effects of Mobility on the Skills and Employability of Students and the Internationalisation of Higher Education Institutions. 2014. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Tuomi, J. Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Uusi Sivistyssanakirja. 1998. Toim. Aikio, A. Keuruu: Otava.

Youth on the move. 2010. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Ziehe T. 1991. Epätavanomaisen oppimisen puolustus. Tampere: Vastapaino.

Liite 1: Haastatteluteemat

TAUSTAT

- ❖ Tiedekunta
- ❖ Kohdema ja -yliopisto
- ❖ Vaihdon ajankohta ja pituus
- ❖ Työhistoria

SYYT VAIHTOON HAKEUTUMISELLE

- ❖ Miksi vaihtoon
- ❖ Vaihtoon hakeutumisprosessi

UUDET KOKEMUKSET

- ❖ Uudet tilanteet ja niihin sopeutuminen
- ❖ Sopeutuminen uuteen kulttuuriin, ympäristöön, viihtyvyystekijät
- ❖ Vapaa-ajanvietto
- ❖ Kohdatut ongelmat

VUOROVAIKUTUS

- ❖ Vaihdon aikaiset tuttavat ja ystävät – paikalliset, muut vaihto-opiskelijat
- ❖ Yhteydenpito kotiin ja kavereihin – ikävä

MUUTOS OMASSA TOIMINNASSA

- ❖ Oma toiminta ulkomailla (muutokset, yllätykset)
- ❖ Muutos omassa itsessä
- ❖ Itsenäisyydet
- ❖ Itsensä määrittely
- ❖ Arvot

PALUU TAKAISIN SUOMEEN

- ❖ Paluu kotiin
- ❖ Paluu opintoihin
- ❖ Kiinni arjesta
- ❖ Muutokset lähiympäristössä
- ❖ Palaute perheeltä, kavereilta kotiin palattaessa

VAIKUTUS

- ❖ Vaihdon hyödyt / haitat
- ❖ Vastasiko vaihto odotuksia
- ❖ Tulevaisuuden suunnitelmat
- ❖ Lähtisitkö uudelleen jos voisit
- ❖ Ulkomailla olon merkitys pähkinänkuoressa

Liite 2: Aineiston luokittelu

Alaluokka	Yläluokka	Päälouokka	Alakategoria	Yläkategoria
Asumisjärjestelyt	Arkisten asioiden hoito	Uusi ympäristö	Sosiaalisen Identiteetin muodostuminen	Kansainvälinen identiteetti
Virastoissa asiointi				
Laskujen maksu				
Ongelmallinen liikkuminen				
Kielitaito	Uuden opiskelumaailma	Kulttuurien kohtaaminen	Sosiaalisen Identiteetin muodostuminen	Kansainvälinen identiteetti
Kurssivalinnat				
Itseohjautuvuus vs. kontrolli				
Koulumainen opiskelu				
Kurinpito ja auktoriteettien kunnioitus	Kulttuurierot	Kulttuurien kohtaaminen	Sosiaalisen Identiteetin muodostuminen	Kansainvälinen identiteetti
Erilainen aikakäsitys				
Pukeutuminen				
Small talk hämmentää				
Sukupuoliroolien erot	Erilaisuuden kohtaaminen	Sosiaaliset suhteet	Sosiaalisen Identiteetin muodostuminen	Kansainvälinen identiteetti
Vaikeat kohtaamiset				
Erilaisuus opettaa				
Ystävyyssuhteet tärkeitä ja tiiviitä				
Asuminen ja yhteinen kokemus määrittää ystävyyssuhteita	Ihmissuhteet vaihdon aikana	Sosiaaliset suhteet	Sosiaalisen Identiteetin muodostuminen	Kansainvälinen identiteetti
Paikallisiin vaikeampi tutustua				
Yhteydenpito perheeseen ja ystäviin helppoa				
Koti-ikävä				
Yhteydenpito kotiin	Yhteydenpito kotiin	Sosiaaliset suhteet	Sosiaalisen Identiteetin muodostuminen	Kansainvälinen identiteetti
Varmuutta puhumiseen vieraskielisten kanssa				
Kielitaito paranee				
Opintojen suorittaminen				
Oman tutkinnon eteneminen	Opintojen eteneminen	Koulutukseen liittyvät vaikutukset	Henkilökohtainen kehittyminen	Kansainvälinen identiteetti
Lisää tietoa omasta alasta				
Kiinnostuksen kohteet selkenevät				
Ihmiset samanlaisia joka puolella				
Maailmankatsomus avartuu	Kulttuurisen monimuotoisuuden ymmärtäminen	Kansainvälinen suuntautuminen	Henkilökohtainen kehittyminen	Kansainvälinen identiteetti
Ylpeä suomalaisuudesta				
Kotimaan hyvien puolien näkeminen				
Kansainvälinen ura kiinnostaa				
Onnistunut kokemus innostaa lähtemään uudelleen	Valmius ja halu ulkomailla oleskeluun	Kansainvälinen suuntautuminen	Henkilökohtainen kehittyminen	Kansainvälinen identiteetti
Omien valintojen teko				
Suhde perheeseen ja ystäviin				
Itseluottamuksen lisääntyminen				
Oman toiminnan tunnistus	Itsetuntemuksen parantuminen	Henkilökohtainen kasvu	Henkilökohtainen kehittyminen	Kansainvälinen identiteetti
Itsekritiikki				
Ystävällisyys ja sosiaalisuus lisääntyy				
Kyky ymmärtää asioita paremmin				
Haasteellinen paluu arkeen	Muutos itsessä			